

O nesnázích s adaptací na novou liturgii II

**Et introibo ad altare Dei,
ad Deum
qui lætificat iuventutem meam.
(pokračování z Psalteria 2/2012)**

kancionálu nelze zcela pominout, ale vzhledem k tomu, že jej též nelze shrnout do několika vět a delší pojednání o něm zde by příliš narušilo kontinuitu výkladu o Guitttonových náhledech na liturgickou reformu, rozhodl jsem se zařadit úvahu o této věci na konec stati jako zvláštní exkurs. Zde již pouze podotknu, že realizace reformy v podmínkách totality, jež v případě vypracování nového kancionálu měla zřetelně neblahý účinek, v jiném ohledu zase naše katolíky ušetřila některých nesnází, jež dolehly na věřící jinde. Přirozený instinkt toho, kdo je v nebezpečí, totiž vedl církev v českých zemích k opatrnějšímu postupu v oblasti experimentů v oboru liturgie, jaké v jiných zemích natropily mnoho škod. Čeští katolíci pod komunistickou nadvládou se totiž více utíkali k bezpečí, které skýtá tradice anebo i pouhý zvyk. A tak třebaže i u nás existovaly a existují spory mezi milovníky starého a zastánci nového, vyhnuli jsme se aspoň viditelnému rozkolu, který vrhl tak velký stín právě na církev ve Francii. Mons. Lefébvre, jenž dohnal odpor vůči liturgické reformě až k dokonanému schizmatu, je Francouz.

V Mlčení o podstatném a porůznu v jiných spisech Jeana Guitttona najdeme řadu pasáží věnovaných případu tohoto rebelujícího biskupa. Francouzský filozof dokonce na podnět papeže Pavla VI. Mons. Lefébvre v Ecône dvakrát navštívil, aby se pokusil prostředkovat mezi ním a nejvyšší církevní autoritou. Ale třebaže Guittton projevil velké pochopení pro pocity zastávce staré liturgie a setkání proběhla v korektní, ne-li přá-

Pokud jde o krásu liturgie, bylo samozřejmě vyloučeno nalézt za pár let rovnocennou náhradu za to, co v oboru latinské liturgické hudby budovala staletí. Jak jsem řekl, byl u nás tento „stín vysoké hory koncilního díla“ zmírněn zachováním tradičních českých kostelních písní, ale bohužel pouze zmírněn. Nahrazení starých kancionálů novým jednotným zpěvníkem totiž rovněž pohřbilo neje-

den poklad tradičního projevu zbožnosti povznášejícího krásou duši k Bohu. Tento nežádoucí vedlejší účinek liturgické reformy v českém prostředí způsobily patrně zejména podmínky, v nichž se u nás reforma realizovala, a z hlediska celku díla jde o jev okrajový. Ale i on má svou váhu (a svůj podíl na odporu některých věřících vůči reformě). Proto mám za to, že problém námitek proti novému

telské atmosféře, věcný úspěch nezaznamenala.

Uvedu zde aspoň některé příklady porozumění, která měl velký francouzský filozof pro nesnáze s adaptací na novou liturgii. Podle Jeana Guittona nová struktura mše svým důrazem na liturgii slova, začleněním homilie do bohoslužby zatlačuje poněkud do pozadí vlastní jádro mešní oběti - už jen prostě časově (dodal bych k tomu, že skutečná či domnělá časová tiseň je pravděpodobnou příčinou, proč je tak málo užíván římský kánon anebo proč jsou kráceny či vynechávány jiné části mše ap.) a rovněž i ve vnímání věřícího, jenž často nedokáže udržet na výši svou pozornost tehdy, kdy má vrcholit, v ústřední části mše svaté. Lidská nedokonalost nebo omezené možnosti tělesné bytosti ovšem nejsou, jak Guittton říká, rozhodující, autoru Mlčení o podstatném jde o jinou otázku: zda se totiž pod určitým omezením místa liturgie oběti v celkové struktuře bohoslužby neskrývá podcenění významu obětího charakteru mše svaté? Guittton k tomu poznamenává: „Mám radost, když vidím, že se umenšuje rozdíl v našich hlediscích (totiž v názorech katolíků a evangelíků), mám však obavu, že v praxi jsme, jak se aspoň zdá, ustoupili od toho, co je pro katolíka podstatné.“

Ve svém pochopení pro nesnáze těch, kdo se zdráhají akceptovat liturgickou reformu, šel francouzský filozof vskutku na sám kraj možného. A činil tak v soulase s církevním magisteriem. Nezdá se však, že by obdobné porozumění existovalo na straně těch, kdo novou liturgii odmítají. Vždyť velký prostor pro uplatnění tradic někdejší liturgie poskytují jejím milovníkům sama ustanovení Liturgické konstituce. Není v nich obsažena ani nejmenší překážka omezující uplatnění latiny v celebrování mše svaté. A dále též možnost výběru mezi variantami textů, jichž lze pro slavení eucharistie užít, otvírá cestu k uplatnění přichylnosti k předkoncilnímu ritu: kněz, jenž provede výběr určitým způsobem může sloužit mši svatou, která se od mše dřívější liší natolik málo, že rozdíly lze při minimu dobré vůle uznat za nepodstatné. Papež Jan Pavel II. však šel ještě dále, dovolil pod určitými podmínkami celebrovat mši podle posledního vydání misálu sv. Pia V.

Porozumění pro lásku ke staré liturgii ze strany církevní autority zná jedinou mez: tuto lásku nelze zaměňovat za odsuzování liturgie nové. Nelze prohlašovat, že reformovaná mše je v rozporu s tradiční naukou katolické církve. Někteří ze zastánců předkoncilní liturgie si však bohužel osobují právo útočit na novou liturgii nikoli z pozic kritiky její nedokonalé praxe, ale z pozic doktríny. Nežádají nic menšího, než aby se církev zřekla 2. vatikánského koncilu,

proto pro ně žádné koncese magisteria nemohou být dostatečné, proto svůj odpor dohnali až k otevřenému rozkoľu. Soudcem jejich jednání může být jen Bůh a jejich svědomí, ale katolická církev by jim mohla říci to, co kdysi náš Viktor Dyk napsal o své vlasti: *Opustíš-li mne, nezahynu, opustíš-li mne, zahyneš.*

Dilema, jaký postoj zaujmout k nesnázím adaptace na novou liturgii, je takto vyjádřeno básnickou zkratkou. Jiný, tentokrát řekněme filozofický klíč k osvětlení problému podává Jean Guittton, který říká v závěru své úvahy o liturgické reformě toto:

Podívejme se znovu na budoucnost koncilu a objasněme to, co se často přechází mlčením a co je vždy jen „nářev“; totiž, že koncil zavazuje k „obrácení“. Mnozí se snad domnívali, že tento koncil nám dovoluje uspořít si námahu. Byl však velkým koncilem pouze proto, že nás nutí vrhnout síť na větší hlubinu. Dříve byl čas postů vymezen; nyní si formu odříkání musíme zvolit sami. Dříve dítě odříkávalo odpovědi katechismu. Dnes musí dítě porozumět tomu, co říká. Dříve se poslouchala autorita, aniž se žádalo vysvětlení. Dnes je třeba informovat, poučovat lidské svědomí. Dříve bylo náboženství často zvykem. Čím dál více se musí stávat světlelem.

A neexistuje metoda, jak snadno dělat věci nesnadné. Věřící nemohou přejít z dětství do dospělosti bez práce, bez úsilí, bez slz.

Ve světle posledního odstavce této úvahy se tedy odpor k nové liturgii v posledku jeví jako odmítání odpovědnosti. Těm, kdo lpějí na výlučnosti kvalit staré liturgie, chybí vůle stát se dospělými křesťany.

EXKURS O NOVÉM KANCIONÁLU

Zavedením nového kancionálu společného pro všechny diecéze Čech i Moravy se konečně podařilo splnit dávný záměr: odstranit nejednotnost (zejména textů, méně melodií) písní, které v souladu se staletou tradicí zaznívají z úst Božího lidu při bohoslužbách, zejména při mši svaté. Napříště se tedy již nemůže stát, že by se poutníci z různých míst při společném zpěvu navzájem překřikovali, že by - jak kdosi prohlásil v určité nadsázce „nedali dohromady ani tak známou píseň jako Ejhle oltář...“ A vzhledem k okolnosti, že k tomuto sjednocení došlo ve chvíli, kdy se v českých zemích zaváděla liturgická reforma, sledovala úprava zpěvníku ještě další cíl: přizpůsobit lidový zpěv požadkům a potřebám mše svaté celebrované podle instrukcí Liturgické konstituce 2. vatikánského koncilu.

Je známo, že liturgická reforma byla v českých zemích zaváděna v době totality. A způsob úpravy kancionálu jako by v sobě obrazil ducha této doby. Modifikace byly provedeny bez širší diskuse o tom, jaký by měl být jejich

ráz, aby byl vskutku optimální, přijetí zpěvníku bylo „nařízeno shora“, připrava možná trpěla i určitou časovou tísní: bylo třeba, aby shoda kancionálu s novou liturgií byla uskutečněna co nejdříve. Proto výsledek zajisté nemalé a úctyhodné práce nebyl zdaleka takový, jaký by si bylo přát. Něco z těchto nedostatků napravilo vydání dodatků ke kancionálu nebo jeho úpravy v novějších vydáních, jeho základní ráz však trvá. A tento ráz vskutku mnoho dluží nárokům, která na český kancionál klade věkovitá tradice českého lidového zpěvu, hlavně pokud jde o estetické kvality textů. Tato skutečnost vyvstane zejména tehdy, srovnáme-li to, co nabízí nový kancionál, s výsledky předchozího pokusu o sjednocení lidového zpěvu v Čechách a na Moravě, k němuž došlo těsně před nástupem totality v naší vlasti. Tehdy vypracoval široký tým odborníků, mezi nimiž byla řada básníků (např. Jan Zahradníček, Jan Dokulil, Albert Vyskočil a další) Cyrilometodějský kancionál, jenž měl sloužit pro všechny české a moravské diecéze. Za svůj však tento zpěvník nakonec přijala pouze diecéze brněnská a nejednota trvala dále.

Ve chvíli, kdy se konečně jednotný zpěvník diecézí Čech a Moravy prosadil, nebylo samozřejmě možné přijmout pro tento účel přes veškeré jeho kvality Cyrilometodějský kancionál. Třebaže dbal ohled na tradice lidového kostelního zpěvu všech koutů naší vlasti, nemohl být práv požadavkům liturgické obnovy, jež v době jeho vzniku byla vzdálenou budoucností. Je však velká škoda, že se příprava nového jednotného kancionálu neřídila aspoň duchem tohoto svého předchůdce, jenž se sice nedokázal uplatnit ve funkci, jež pro něj byla předvídaná, ale měl zato vlastnosti, které jeho úspěšnějšímu následníku krutě chybějí. Až příliš je znát, že při přípravě jednotného kancionálu chyběli básníci, a ještě více snad to, že jejich nepřítomnost nenahradil ani pasivní cit pro poezii. Nesouhlas či politování věřících, jimž záleží na kráse, kterou bohoslužbám v naší zemi tradičně dodává lidový zpěv, nebudí totiž ani tak texty nových písní jako spíše některé úpravy písní existujících již dříve a zejména těžko pochopitelné škrty, které nový kancionál provedl v řadě skladeb, jež přejal ze starých zpěvníků, a také vypuštění mnoha písní, které by si v něm místo pro své estetické kvality plně zasloužily. Budme spravedliví: příprava nového kancionálu probíhala v těžkých podmínkách, komunističtí vládcí nebyli nikterak štedří, když šlo o povolení papíru na tisk náboženské literatury a papíru bylo potřeba mnoho, měla-li být zajištěna dodávka dostatečného počtu výtisků zpěvníku aspoň pro kostely. Vypuštění některých krásných písní napravilo vydání dodat-

pokračování na str. 6

OBSAH

Medailon

Vyhlíželi u bran města potulného pěvce, J. Černý. 4

Bylo, je a bude

Duše zpívej!, A. Molek. 5
 Letní hudební dílny Michaela Pospíšila, M. Pospíšil 5
 Festival duchovního umění Musica Figurata Želiv 2012,
 H. Konvalinková 8
 Stalo se a stane, P. Svoboda 15
 Sborová hudba při liturgii v pražské Loretě, M. Valášek ... 15
 Obřadnost a jedna vzpomínka, J. Eliáš 16
 XXIII. FESTIVAL FORFEST. 16

Sbory

Svatováclavský sbor v Pasekách nad Jizerou, J. Waldmann 9

Úvahy

O nesnázích s adaptací na novou liturgii II, F. X. Halas 1
 O nesnázích s adaptací – komentář k 2. části stati F. X. Halas 7
 Obřadnost – pár vzpomínek, zkušeností a trochu zobecnění,
 E. Kinler. 10
 Doplněk k diskusi o žalmu 150, E. Kindler. 13
 Jak se má zpívat, E. Caruso 14

Příloha

Slovesa descendit a ascenditve zhudebněných Creda,
 P. Lachmanová. I
 Současná duchovní hudba, V. Mojžíš V

Vážení čtenáři,

k neduhům stáří postihujícím zejména intelektuály patří (dle klasiků) zejména dvě vady komplementárně spojené: Je to neschopnost udržet myšlenku a druhá vada – neschopnost myšlenku opustit. Literární forma editoria se skvěle hodí k demonstraci této skutečnosti. Jak jste si zajisté již všimli, nebo jak si, doufám, již brzy všimnete, začíná nám léto, s ním prázdniny školní i zpravidla zpěvní. Obsahem závažnou a umělecky hodnotnou hudbu, kterou přes sezónu na našich kůrech produkujeme, vystřídají vůni zpočátku rozkvetlých lip, později kosených lánů provoněné pěstitovky a jen varhaníci budou sténat pod kuratelou povinnosti zajistit za sebe náhradu v době své dovolené. Zpěváci a ostatní hudebníci se rozjedou po hudebních dílnách nebo se na chrámovou hudbu budou snažit naopak na čas zapomenout, obojí z důvodu lepšího a radostnějšího opětovného setkání s ní v září.

Na toto období chytáme již tradičně poněkud odlehčené prázdninové číslo Psalteria. Když jsme u té odlehčenosti, na mysl mi vytane čtenářská anketa, kterou jsme vyhlásili v minulém čísle a které ke svému vyjádření k časopisu využili 3 – slovy tři – čtenáři. Požadavek občasně odlehčení a něčeho „pro zasmání“ byl jeden ze dvou vzkazů redakci. Komplexní zamyšlení nad anketou necháme proto až do dalšího čísla, neboť naděje, že by mohl ještě někdo z Vás napsat, ještě nezhynula.

Odlehčenost však není nekritičností, jak můžete v obsahu čísla hned vlevo vidět, nabyla nám rubrika úvah. V úvodu čísla je pokračování textu F. X. Halase. Je to, myslím, velmi užitečný pohled na textovou a poetickou stránku toho, co často zpíváme. S hudbou si my – muzikanti nějak poradíme, nebo alespoň víme, jak se o ní pohádat, ale zaslíbený pohled literární tu dlouho chyběl.

Další část pokračuje rubrika Jarmily Štogrové o našich chrámových sborech, tentokrát o Pasekách nad Jizerou. V minulém čísle jsme publikovali návod na rozezpívání a správný zpěv sborového zpěváka od Marka Valáška. Komu by to bylo málo či jeho ambice směřují do oblasti zpěvu sólového, ten najde v tomto čísle návod z pera daleko věhlasnějšího – samotného Enrica Carusa. Prázdninový medailon věnujeme nedožitým osmdesátinám kolegy Matušky. Dva zcela seriózní texty o hudbě by poněkud v prázdninovém čísle vyčnívaly svou tematikou i obsáhlostí, najdete je proto v příloze. Duchovní hudba se dostává stále častěji jako téma pro vysokoškolské práce. O zhudebnění slov descendit a ascendit připravila ze své diplomové práce „Hudební vyjádření teologie v CREDU“ do formy článku ukázkou Pavla Lachmanová. O našich (tj. SDH) loňských počínech v oblasti nové tvorby a o výzvách do budoucna informuje Vojtěch Mojžíš.

To by asi tak mohlo být vše k obsahu čísla. Co se vnitřního života Společnosti pro duchovní hudbu týká, těch pár zainteresovaných pilně připravuje dva vrcholy naší každoroční činnosti – Convivium a Svatováclavské slavnosti. Příprava obojího vrcholů o prázdninách, takže budou jako již tradičně velmi pracovní. Na Convivium Vás už ani moc nelákám, protože jsme, zaplať Pán Bůh, téměř vyprodání.

Na ty, s kterými se na Conviviu uvidím, se již těším, ostatním přeji pozhnané prázdniny a držte nám palce.

Váš

Jiří Kub

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu
 Ročník 6, č. 3/2012
 Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Koleční 4, 160 00
 Praha 6
 IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz
 http://zpravodaj.sdh.cz, http://blog.sdh.cz
 Šéfredaktor: Jiří Kub
 Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen
 Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický
 Výkonný redaktor: Jarmila Štogrová
 Design: Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková
 Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774

Vyhlíželi u bran města potulného pěvce

Letos by bylo 80 let Waldemaru Matuškov, narodil se 2. července 1932. Kdo z nás by si ho dovedl představit v takovém věku, kdo z nás, co si ho pamatujeme v dobách vrcholné slávy na sklonku 60. let a v 70. letech? Ještě dnes si zpíváme některý z jeho tehdejších hitů – Růže z Texasu, Slávici z Madridu, Tereza, Jó třeshně zrály, Sbohem láska... taky na Conviviu na ně určitě po večerech dojde. Nechci opakovat známá fakta jeho života, ale zaujala mne charakteristika Matušky jako mladého zpěváka, jak ji napsal v r. 1966 hudební kritik Jiří Černý v knížce *Zpěváci bez konzervatoře*. Černý výborně popsal to, co posluchač cítí z Matuškovy výrazu a projevu, čím si získával publikum, aniž musel nutně sklouznout do cliché populární hudby:

Matuška je typem lidového písničkáře. Byli už ve středověku a objevují se dodnes. Takřka každé jeho vystoupení

působí trochu dojmem, jako by právě přešel odněkud venku, shodil za dveřmi „ruksak“, popadl kytaru a začal zpívat. A to i tehdy, když kytaru ani banjo nemá. Posloucháte ho a nenapadne vás rozebírat, jak vlastně zpívá. Cítíte, že by se nejraději celý rozdal, že ho zpívání ohromně baví a že je nejšťastnější, když to baví i posluchače. Nedělá si nároky na složité hudební nápady, nezpívá v jazzových synkopách, vše je na něm pochopitelné a jednoduché. Je báječný přednášeč zpívaných příběhů, má humor a pověst člověka, bez něhož jakákoli zpívaná zábava není úplná.

Cítí a chápe všechny druhy lidové hudby. Čímž nemyslím jen národopis, ale prosté melodické písničky jakéhokoli původu.... je původní a nemá nikde žádné přímé vzory. Vyzývavě pomíjí světové módy v populární hudbě i v její interpretaci. Třeba půl roku si neposlechne žádného Anku, Charlese,

Presleye, Beatles, a dostane-li písničku cizího původu, udělá si ji po svém. V tom je právě celý on, zpěvák s velikým vnitřním bohatstvím zážitků a pocitů, z nichž podvědomě, v každé písničce a každý večer jinak, ale s téměř neomylným lidovým instinktem vybírá v daném okamžiku ty pravé. Je to trochu furiantské, ale především umělecké...

Matuškův lidový, samozřejmý projev zcela zastíňuje jeho technické prostředky. Byl by ale omyl si proto myslet, že jde o nějaké milé, jednoduché hulákání. Jeho hlas patří mezi vzácnosti, jaké se občas objeví i v populární hudbě. Má nádhernou, tmavou barytonovou barvu, sytý a vyrovnaný zvuk ve všech polohách, včetně tenorové. Matuška dokonale dýchá (přece jen to sklářství uplatnil...), umí sklenout široké melodie a vkusně užívá zesilování a zeslabování na jednom dlouhém tónu, např. v písničce *S čertem si hrát*.

Čím je pro jazzové zpěváky scat, je pro Matušku improvizovaná kantiléna, nikoli snad jeho „vynález“, ale prvek vypůjčený od italských zpěváků, k nimž má Matuška celým svým projevem nejbližší...

Co znamená Matuška pro hudebníky je zřejmé: 1. spojení hudebního a textového vyjádření, 2. výrazný lidový typ, 3. náladové rozpětí od tragiky až po komiku, od kovbojské stylizace až po nestylizovanou prostotu.

Co znamená pro posluchače, kteří si podobnými pojmy nelámou hlavu? Poutavého, hlasem i rytířským zjevem mužného vyprávěče obyčejných příběhů a veselých historek, ale také divokých, vzrušených pověstí a dobrodružství. I ti nejprostší a nejzakřiknutější lidé se na ty dvě minuty, co písnička trvá, stávají hrdiny, tuláky, D'Artagnany, krotiteli divokých koní, spravedlivými mstiteli. Proto čekají v Rokoku, v Lucerně nebo u televizorů na Waldemara Matušku stejně dychtivě, jako před šesti sty lety jejich předkové vyhlíželi u bran města potulného pěvce.

Z knihy Jiřího Černého: Zpěváci bez konzervatoře, Praha 1966

Duše zpívej!

Vážení zpěváci, přátelé, kamarádi, příznivci afro-americké duchovní hudby, tedy spirituálů a gospelů!

Je to bezmála rok, co se téměř 50 účastníků Prázdninové večerní školy gospelů a spirituálů podílelo na úspěšném a výživném průběhu prvního ročníku DUŠE ZPÍVEJ! Ještě jsme řádně nepoděkovali loňským účastníkům za skvělý přístup v průběhu celého týdne zpívání a už se blíží druhý ročník, který proběhne 19.–26. srpna 2012.

Jelikož se nám do podtitulu vloudilo rádobý vtipné spojení „prázdninová škola“, vzali jsme si za závazek jako školu to pojmut. Nebojte se, nepřebíráme podivuhodnosti současného školství! Ale když 2. ročník, tak musí být přece o třídu výš. Nesmíme však zapomenout na prvňáčky, kteří se budou se základy G&S teprve seznamovat. K tomuto druhu hudby patří taky sólisté, kterým se bude věnovat hlasový specialista. Všichni tři lektoři jsou profesory hudby – nahlédněte na naše stránky. Mezi korepetitory jsou konzervatoristi, mezi sboristy budou i sbormistři, mezi zpěváky budou profesionální hudebníci, ale jsme připraveni i na ty, kteří si přijdou „jen“ zazpívat. Loňská sešlost věkem od 12 do 70 let prokázala rytmickou dravost, melodickou hravost i hloubku prožitku. Každá z těchto písní (nahlédni na web) má své poslání. My to poslání musíme v závěrečném koncertu v sobotu 25. srpna 2012 předat posluchači tak, aby to poslání vytušil, pochopil.

Letos rozjedeme školu ve dvou sborových třídách (to byl i loňský záměr, který jsme nerealizovali kvůli nedostatku mužských hlasů – tedy výzva pro muže!):

EASY – snadnějšího zpívání a zpívání v češtině,

CLASSIC – pro zkušenější zpěváky i pro fajnšmekry a dvou sólových třídách:

SOLI – nácívek drobnějších i větších sól příslušných k nacvičovaným písním ve sborech,

IQ (Interní Quartet) – pro ty, kterým by dosavadní nabídka nestačila.

Třídy se budou prolínat i se sólisty. Dokonalým prolutím pak bude **ŽALM 84**, který je aranžovaný pro dva sbory a dva sólisty.

Další novinkou je třída **HOBBY**. Bude-li mít někdo z účastníků školy zájem a zůstane po skončení, tj. v 21 hodin, přibereme zájemce z řad veřejnosti a nacvičíme si jen tak pro radost také ty písně „na 5 minut“. Prostě krátké a lehké. Tato třída je **BEZPLATNÁ**.

Bude se zpívat anglicky, česky, latincky a v jazyce kmene Zulu.

Přihlašovat se můžete na stránkách www.dusezpivej.cz nebo na mailových adresách mollini@seznam.cz a jana.vodakova@centrum.cz.

Těším se na společně prozpívavý týden s doživotní inspirací.

Antonín Jeroným Molek

LETNÍ HUDEBNÍ DÍLNY MICHAELA POSPÍŠILA

Léto tu, s ním i naše Letní Dílny Dávné Muziky. Tudy tedy aspoň letně letmé info, kdy kde kdo nás najde. Program léta a jeho dílen je opět atraktivní, pozvete své přátele a známé, vyplatí se to i Vám!

8. - 15. 7. Valtice, Vinařské učiliště

ŽALMY - Věčně Vděčné Písně

Královská poesie v zrcadle dob, Chorál, Polyfonie, Písnička ... Zpěváci i muzikanti, znalost not vhodná!

16. - 22. 7. Mnichovo Hradiště, zámek **BAROK BEZ PARUK-12**

Světské Kantáty, Dialogy, Písně, Popěvky, Tance, Pimprlata, Muzika pro Mníšskou i Mnichovo Hrad. pouť. Zpěváci i instrumenty, je lépe znát písma i noty, ubytování v areálu zámku.

23. - 29. 7. Valdštejn, hrad, kaple

HOLLA! HOLLAN!-12

V. K. Hollan Rovenský: Kancionál 1694, Mariánské i jiné Písně, Árie, Kantáty, Pašije, Roráty, Requiem, Missa... Zpěváci i instrumenty, pro každého bude práce. Ubytování v areálu hradu.

4. - 12. 8. Rychaltice – Hukvaldy, fara, kostel **PAVEL VEJVANOVSKÝ-HUKVALD-SKÝ a spol.-** Nešpory 1680

moteta, sonáty, mše, zase i premiéry! Docvičíme staré, doplníme nové... zpěváci i nástroje, nutná dobrá znalost not! Ubytování na faře.

13. - 19. 8. Jindřichův Hradec, klášter, kostely Sv. Kateřiny a Na Nebe Vzetí Panny Marie

MARIÁNSKÉ NEŠPORY-12

Rigatti, Monteverde, Mazák, Michna, Bulovský?, aj., ta nejlepší muzika zase „In Stylo Luxuriante“ cca 1650

Zpěváci i nástroje, nutná dobrá znalost not! Další vystoupení podzim 2012. Ubytování v bývalém klášteře.

20. - 26. 8. Ostružno u Jičina barokní fara, kostel. Odskok na Kuks na Festival

THEATRUM HRABĚCÍ CTNOSTI

A NEŘESTI 350 Let - Šporkovo Světské Jubileum A Svato-Jánské téma: Nepomuk! Nově: Pimprlový Tyjatr Hudební...

Kdokoliv, znalost not není docela nutností! Ubytování na barokní faře.

13. - 16. 9. Úpice v Podkrkonoší, fara a kostel CČH

PÍSEŇ PÍSNÍ ŠALOMOUNOVA

bohatý repertoár, vždy dokonale přízpůsobivý aktuálnímu obsazení...

Kdokoliv, znalost not pomůže! Dílna, koncert tamtéž, ubytování Husův sbor

Pište na michal_posp@volny.cz nebo volejte na 603 293 766, ale od 1. 7. na mailu už nebudu pravidelně. Info o koncertech? Volejte též!

Xlužbám volný Michael Pospíšil

pokračování ze strany 2

ku, ale ostatní nedostatky napraveny nebyly.

Pokusím se nyní svou kritiku nedostatků nového kancionálu doložit aspoň několika příklady. Především však aspoň několik slov o jeho přednostech. Je dobře, že se pokusil o prosazení nových skladeb, čas prověřil jejich kvality, dobré se ujmou, ostatní časem upadnou v zapomenutí, jak je u písní tohoto druhu pravidlem. Je též záslužné, že nový kancionál vymýtl některé projevy folklorní zbožnosti, které odporovaly duchu koncilní obnovy. Jako příklad bych uvedl aspoň to, že zmizela třetí strofa skladby K nebesům dnes zaletí písní, jež se odvažovala tvrdit: *Kolik duší zlobou pekla/ zmírá denně v hrůších svých* a pokračovat až rouhavým obrazem: *pro které kdys darmo tekla/ drahá krev z ran Kristových!* (Jak si člověk může dovolit říci, že krev Syna Božího tekla nadarmo?!) Stejně tak lze uvítat změnu *Božské Matky* (lze snad klást Pannu Marii na úroveň nějaké pohanské bohyně typu Kybelé) na *svatou Matku* v dušičkové písní, kterou se přes její zřejmou sentimentální vydatel kancionálu neodvážili „lidu“ vzít.

Problematictější je snaha pořadatelů kancionálu odstraňovat archaismy. Ty přece dodávají písním patinu starobylosti, jsou svědkem, že píseň se zpívá už po mnoho generací. (Z tohoto důvodu Cyrilometodějský kancionál ponechal např. v nejstarší české velikonoční písní dokonce imperfektní *stáše* a v poznámce pak vysvětlil jeho význam.) Ale nejsou-li archaismy nesrozumitelné, těžko lze pro jejich nahrazování jinými výrazy shledat jiný důvod než snahu ukázat za každou cenu, že církev je (také) moderní. Nejsem si jist, že by podobná snaha byla prospěšná pastoraci či nové evangelizaci. Ale budiž, pokud náhrada za archaismus nepoškodí krásu písně. Že se tento požadavek novému kancionálu nepodařilo zdaleka vždy splnit, dokládám aspoň příkladem *zvítězitele* ze známé velikonoční písně. Příruční slovník jazyka českého označuje tento výraz pouze za poněkud *zastaralý* a uvádí pro jeho užití několik příkladů mladších než píseň *Aleluja, živ buď...* Nový kancionál ho nahradil *slavným vítězem* a byl proto nucen v dalším verši obměnit úderné *slavně vstal* na *plytké právě vstal*. A když jsme u velikonočních písní, uvedme, že tam, kde si neví jiné rady, kancionál archaismus snese, jako v písní *Raduj se a plesej*, kde nadále zpíváme: *Rcete, zbožné ženy...*, třebaže tento imperativ je rozhodně archaistější než *zvítězitel*.

Ze způsobu, jímž nový kancionál krátil mešní písně, ty, které sledovaly a parafrázovaly jednotlivé úseky mše svaté, a které patřily ke chloubám českého lidového zpěvu, je vidět, že i jeho

upravovatelům bylo často nesnadné obětovat určité skvosty naší duchovní poezie. Objektivně bylo dáno, že předpisuje-li nová liturgie, aby lid zpíval *Gloria*, *Credo* a *Sanctus* v jejich originální (byť do češtiny přeložené) verzi, těžko lze najít při slavení mše místo na zpěv jejich parafrází z mešních písní. Nový kancionál přesto aspoň některé z takto postižených strof mešních písní uvádí jako druhé strofy částí osudu šťastnějšího, zpěvů k úvodu, evangeliu či obětování. I když jich možná mohl zachovat více, buď mu dik aspoň za to, co ponechal. Ve světle této jeho zásluhy jsou však o to méně pochopitelné některé škrtky provedené v druhých polovinách mešních písní, kde vazby na *Benedictus* a *Agnus Dei* jsou mnohem volnější než v případě parafrází liturgických zpěvů z první půle mše a kde nadto podávání svátého přijímání věřícím poskytuje značný časový prostor, během něhož může odeznít i několik strof písně. Některým ze starých mešních písní kancionál tuto možnost ponechává uváděje všechny původní strofy jejich druhých částí. Ale proč třeba vypustil takový skvost (ze čtyř původních strof druhé části písně *Shlédni, Bože, z nebes vysokosti*, což není přehnaně mnoho, zůstaly pouze dvě) Svatojánského kancionálu jakým je zejména druhá část někdejšího „po pozdvihování“: *Aj, Ty duši za pokrm se dávaš/ v přepodivné svátosti,/ co je člověk, že Ty neustáváš/ blažit ho svou milostí!* ? To je snad vskutku vysvětlitelné jen velkým nedostatkem citu pro poezii.

A se vši naléhavostí vystupuje podobný nedostatek na povrch při úpravách písní, jejichž text není vázán na jednotlivé části mše svaté a kde tedy potlačení jedné či částí několika strof nelze zdůvodnit ničím, ledaže snahou „šetřit místo“. (Byla-li taková snaha důsledkem ekonomického nátlaku komunistického režimu, proč nedošlo k nápravě, když tento nátlak patřil dávno minulosti?). Proč byla o několik strof ochuzena již zmíněná velikonoční *Aleluja, živ buď nad smrtí* - ne-li *Zvítězitel*, tedy *slavný vítěz*? Ještě nepochopitelnější je, z jakého důvodu byly odsouzeny k tomu, aby již patřily pouze slavným dějinám české duchovní písně nádherné antitétze z Michnova rozvedení modlitby *Regina caeli*, proč už naši věřící nikdy nemají v kostele zpívat: *Tělo, jež nahé viselo/ v rouše se slávy zaskvělo/ Rány jeho jsou zhojeny/ skvěle jak drahé kamení/ Tvář ubledla a zsinála/ jak slunce blesk vydala/ Oči smrti zamhouřeny/ jak hvězdy jsou osvětleny* doprovázené jásavým *aleluja* za každým veršem? Proč mají z tohoto klenotu barokní poezie mít k dispozici pouze tři strofy, které parafrázuji krátký latinský text modlitby Královno nebes? Předpokládá se, že snad všichni tolik spěchají, aby už bylo odzpíváno?

K památkám literárního baroka se nový kancionál vůbec chová značně macešsky, za všechny případy aspoň krátce uvádím jednu úpravu písně z roku 1719 *Kde jsi, Jezu, Lásko má, v níž jímavé (a tolik barokní) Přijdiž sem, přijdiž sem a mé srdce k sobě vem* nahradilo (ať se nikdo nehněvá, ale velmi ordinární) *Přijď jen k nám, rád Tě mám, učiň si v mém srdci chrám*. Modernější? Ano, ale je modernost totožná s krásou? Můj výčet stížností začíná být již příliš dlouhý, než jej však uzavřu, uvedu ještě jako příklad nepochopení různých hodnot lidového duchovního zpěvu úpravu písně *Chválu vzdejme*. Neuvědomili si snad poradatelé nového kancionálu, že v jejím případě jde o parafrázi loretánské litanie? Pokud ano, rozhodně na tento úmysl autora písně nedbali, jinak by nebyli přesunuli původní čtvrtou strofu na místo druhé a nebyli by škrtli dvě strofy (devátou a desátou), kde návaznost na litanii přímo bije do očí. A s jakým básnickým umem podaná návaznost: *Tajemná Tys růže nová,/ vzešla z keře Davidova,/ věži ze slonové kosti,/ dům jsi zlatý výbornosti// Ty jsi naše k nebi brána,/ za archu úmluvy dána,/ hvězda jitřní záře jemné, / jež nám svítí v noci temné*. Jsem už unaven, abych znovu opakoval otázku, proč bylo věřícím upřeno právo těšit se z takového pokladu poezie?

Všechny nahoře uvedené a mnoho, mnoho dalších perel českého lidového duchovního zpěvu bylo tedy novým kancionálem odsouzeno k věčnému mlčení, z něhož je snad může vytrhnout leda nějaký koncert, který by uspořádal znalec starých kancionálů. Jejich zapomenutí je o to trpčí, že si jen málokdo uvědomuje jeho existenci: že totiž k nějakému zapomenutí něčeho vůbec došlo. Nedávno jsem byl svědkem toho, že jeden moravský biskup opřel své kázání o začátek (někdejší) čtvrté strofy písně *Ejhle oltář – Bez víry se nelze líbit Pánu*. A samozřejmě přitom předpokládal, že všichni jeho posluchači tento text znají, neuvědomil si, že to platí nanejvýš pro ty starší z nich, kteří ji zpívali před pětadvaceti či třiceti lety... Nemám moc, abych vychlým kostem vrátil život. Aspoň tedy vzdávám takto malý hold básnickým hodnotám starých kancionálů. I ony byly kruté postiženy stínem, který vrhla hora velkého díla liturgické obnovy. Toto konstatování samozřejmě nelze vykládat ve smyslu pochyb o správnosti reformy liturgie jako takové, je pouze a výlučně jedním z dokladů nesnázi s adaptací na novou liturgii. A zdrojem těchto nesnází je lidská nedokonalost, nikoli dílo koncilu.

František X. Halas
Communio, č. 2, 1999, s. 398-411

O nesnázích s adaptací na novou liturgii

Komentář k 2. části statí

Jean Guitton nikdy nekritizoval vlastní dílo koncilu, pokud k němu měl připomínky, mířily vždy pouze na určité rysy aplikace koncilních rozhodnutí. Ve své úvaze z roku 1999 jsem se v tomto ohledu snažil kráčet v jeho stopách a tohoto postoje se pevně držím i dnes. Nikdy nebudu souhlasit s těmi, kdo zneuznávají doktrinární oprávněnost nové liturgie. Ale s odstupem času se odvažuji daleko ostřeji než dříve kritizovat způsob, jímž byla v české a moravské církevní provincii liturgická reforma provedena. Odvahu mi dodává a jazyk rozvažuje přirozeně především instrukce *Redemptoris sacramentum*, ale ještě předtím, než jsem se s tímto textem seznámil, jsem definitivně ztratil úctu k práci české liturgické komise v okamžiku, kdy rozhodla, že se ve mši svaté celebrowané v češtině přestane užívat modlitba *suscipiat Dominus* a lid bude odpovídat na kněžovu výzvu *Modlete se bratři atd.* (u níž byla dvojí možná forma zachována) pouze *Ať ji přijme ke své slávě atd.* Když byla takto jedním skřtem pera odstraněna překrásná starobylá modlitba, nelze tento čin charakterizovat jinak než jako projev pyšné svévole. A ve světle tohoto brutálního zásahu do tradiční podoby úvodu k vlastní eucharistické oběti jsem si uvědomil, že k obdobným zásahům došlo již v samotných počátcích zavádění české řeči do mše svaté. Neměl jsem z nich už tehdy ani trochu dobrý dojem, ale domníval jsem se, že jsou nezbytné a že vyplývají přímo z instrukcí konstituce *Sacrosanctum Concilium*. Dnes vím, že tomu tak není. Dnes vím, že když ve mši v češtině lid odpovídá na kněžovu invokaci *Pán s vámi* takovým způsobem, jako by ho odbýval a říkal mu, ať dá pokoj, a odpovídá tedy tím prachobyčejným a plytkým *i s tebou* namísto vznešené a věky posvěcené odpovědi *i s duchem tvým*, není tato změna ani v nejmenším projevem přesného plnění pokynů liturgické konstituce, ale naopak vážným prohřeškem proti jejímu duchu. Je především prohřeškem proti pravidlu, že mše nemá být připravována o krásu, nemá být ochuzena o svůj rozměr mystéria, o ono Guittonovo *numen*. Člověk by se málem ptal, jak vůbec bylo možno takto přeložit obrat *et cum spiritu tuo*, když jde o překlad evidentně nepřesný. Důvod je ovšem znám, byla jím snaha o větší srozumitelnost, o to, aby lidu byla mše jaksí lépe zpřístupněna.

Šlo tedy o tak zvané pastorační důvody. Takové důvody je třeba jistě brát v úvahu, a když byly například předkoncilní překlady mešních čtení, zejména

třeba listů sv. Pavla (jež byly na poslech takřka nesrozumitelné) nahrazeny překlady modernějšími, které pozorní posluchači mohou vnímat snadno, šlo o změnu velmi pozitivní a potřebnou. Ale právě v jejím světle se lze ptát, oč srozumitelnější je ono *i s tebou* než přesný překlad dané odpovědi? Jak zvětšil srozumitelnost modlitby zásah, kterým bylo v české mši zrušeno zdvojení zvolání *mea culpa, mea culpa – má vina, má vina?* Bylo snad nezbytné „usnadnit“ Pánu cestu do srdce věřícího tím, že místo malebné výzvy *abys vešel pod střechu mou* od něho uslyší polopatické *abys ke mně přišel?* Všimám si, že změněné překlady mají ještě jednu společnou vlastnost, jsou o něco kratší, než by byly překlady přesné. Že by jejich autoři v pastorační péči chtěli Božímu lidu ušetřit trochu času, pár vteřin, aby třeba pro něho mše svatá nebyla nadměrně dlouhá? O toto liturgické komisi, jež rozhodovala o české podobě mše svaté, určitě nešlo, ale stejně tak je jisté, že její členy vedla snaha lidu mši přiblížit a že přitom podle jejich domněnky bylo lze tohoto cíle dosáhnout jakýmsi zcivilněním řeči eucharistické slavnosti, odbouráním toho, co se jim jevílo jako zbytečná ozdoba. Byl to týž stav mysli, který vedl některé kněze k experimentům s „kytarovou“ či „rockovou“ mší, která měla do kostela přitáhnout zejména mládež. Odhalení omylu obojího odhadu je nasnadě. Lidé nebudou hledat v kostele to, co mají k dispozici snáze a většinou i hodnotněji jinde. Z hlediska pestrosti hudebního „zážitku“ se nemůže rocková mše nikdy vyrovnat rockovému koncertu, lidé mají dost příležitosti k obyčejným a „civilním“ projevům, takže se kvůli nim vskutku nemusejí namáhat chodit do kostela. Rozdíl mezi rockovou mší a nepřesnými překlady krátkých a v každé mši se opakujících modliteb či odpovědí lidu je v tom, že ta první je výjimkou, které se věřící, jemuž tento způsob oslavy Pána Boha nevyhovuje, může snadno vyhnout, důsledkům druhé změny by se mohl vyhnout leda tím, že by ve své vlasti přestal chodit do kostela (anebo, pokud by tu možnost měl, by chodil zásadně jen na mše celebrowané v latině). Snadné by to v žádném případě nebylo, a tak většině věřících, kteří neztratili cit pro krásu, vznešenost a tradici, nezbyvá než si rezignovaně říci, že navzdory ztrátám těchto hodnot způsobenou nepřesnými a svévolnými překlady zůstává mše svatá stolem slova Božího i eucharistie, obětí i zdrojem svátosti, bez níž křesťan nemůže plno-

hodnotně žít. Proto rezignuje na menší hodnoty, aby mu zůstaly ty velké.

Zdálo by se, že jde o velmi málo, o pár slovíček. Ale kdyby mohla tato slovíčka opět v našich kostelech zaznívat, jak by se tím zmenšila rozdílnost mše svaté celebrowané v latině anebo v češtině! Oč snáze by pak přijímali mši v češtině ti, kdo kvůli tradici lpí na latině předkoncilní mše? Ale i v případě, že by se tento účinek nedostavil, existují mnohé další důvody, proč brát v tomto směru ohled na tradici. Jsou tu pokyny instrukce *Redemptoris sacramentum*, podle nichž je třeba zvýšenou mírou dbát na správné a důstojné slavení onoho velkého mystéria, jímž je eucharistická bohoslužba. Je tu příklad nově přeloženého anglického misálu, v němž jsou mešní texty vedle sebe v angličtině a v latině a kde právě v těch místech, kde český (podobně jako předchozí anglický) misál překládal odpovědi a modlitby lidu „civilně“, to jest nepřesně, stojí nyní překlady doslovné. Proč bychom nemohli tento příklad napodobit v nějakém novém českém misálu? Římská kongregace pro bohoslužbu a svátosti by českou církev za takový čin nepochybně pochválila. Chovám však velkou obavu, že naše liturgická komise se k tomuto činu jen stěží rozhodne. Aspoň tehdy ne, pokud v ní dosud vládne týž duch jako v době, kdy český misál po koncilu zaváděl. Je pravidlem, že největšími konzervativci jsou vždy někdejší revolucionáři, kteří pokládají výsledky (ony „výdobytky“) revoluce za nedotknutelné. A drží se jich mnohem usilovněji než praví tradicionalisté letitých tradic. Možná tedy bude třeba sečkat do doby, kdy pokolení „revolucionářů“ odejde na věčnost a kdy se pro novou generaci stanou přesné překlady z latiny velikým objevem, nad nímž se zaraduje a následně též zajistí, aby byl užít v praxi.

Nedělám si tedy iluze, že bych mohl něco změnit na zaběhaném způsobu, jímž je celebrowána posvátná liturgie v mém mateřském jazyce. Ale aspoň jsem ukázal prstem na bolavá místa. Před dvanácti lety jsem v exkurzu připojenému k mé statí *O nesnázích s adaptací atd.* udělal totéž, když šlo o změny v textech tradičních písní lidového kostelního zpěvu ve společném kancionále českých a moravských diecézí. Pro nápravu omylů při úpravě těchto textů, na něž jsem tehdy poukázal, se samozřejmě nestalo nic, ale s léty se nezměnilo ani mé rozhořčení nad zkázou krásy slovesné složky v tolika písních, jež jsou

součástí lidového zpěvu v kostele, tím méně mé přesvědčení, že k této zkáze vskutku došlo. Už v roce 1999 jsem uvedl tolik výmluvných příkladů tohoto neblahého jevu, že zde postačí odkázat na onen exkurs. Dodat je třeba jen málo. Zejména upozornění, že nepřesné překlady liturgických textů a neblahé úpravy lidových písní jsou (třebaže obojí asi prováděli různí lidé) plodem téhož ducha, vždy jsou výsledkem přesvědčení, že zbožnosti napomůže, když se lidu její úkony co nejvíc usnadní, když se věřící nebude muset s ničím namáhat a vše se mu předloží „jako na talíři“. O tom, že takovéto pojetí *aggiornamenta* koncilu je mylné, hovoří ostatně i Jean Guittou v úryvku, jež cituji ve své stati. A vedle toho už dodám jen jeden nepatrný, ale příznačný detail. Týká se písně č. 407, *Vesel se, nebes Královno*, jejíž zkrácení analyzuji v exkursu. Zde doplním, že pro postup upravovatelů kancionálu je charakteristické, jak toto zkrácení oznamují nebo lépe řečeno zamlčují. V záhlaví každé písně kancionálu totiž stojí odkaz na seznam uvádějící vzadu zdroj, odkud byly přejaty její text a nápěv. V případě č. 407 zní: *T x N: Michna 1661*. Informuje nás tedy, že text i nápěv byly přejaty ze zpěvníku Adama Michny z Otradovic, *Svatočasná muzika* vydaného roku 1661. Pokud jde o nápěv, je informace přesná, ale v případě textu mají tři sloky č. 407 s Michnovou skladbou společné jen několik stejných či obdobných slov a okolnost, že obojí je parafrází modlitby *Regina caeli*, odkaz je tedy naprosto dezinformací a zároveň svědectvím otřesné neúcty, kterou autoři kancionálu projevovali vůči barokní poezii, jejímž předním představitelem je právě Michna z Otradovic. A toto už je fakt, nikoli komentář.

František X. Halas

Festival duchovního umění Musica Figurata Želiv 2012

Želiv – V Želivě připravují třetí ročník festivalu duchovního umění s názvem Musica Figurata Želiv 2012, který se bude konat o letních prázdninách od 30. června do 25. srpna. Letošní ročník bude věnován 100. výročí narození želivského opata Bohumila Víta Tajovského.

„Název festivalu jsme vybrali s odkazem na figurální sakrální hudbu, což je vícehlasá slavnostní hudba s doprovodem nástrojů. Festival nabídne zájemcům nejen koncerty duchovní hudby, ale také výstavu fotografií a přednášku. Věříme, že zaujmeme světskou hudební zábavou v refektáři, výstavou v ambitech kláštera a koncerty sakrální hudby v opatském kostele,“ svěřila se ředitelka produkce Hana Konvalinková.

Festival Musica Figurata Želiv 2012 bude probíhat v historických prostorách želivského kláštera, které jsou pro tuto hudbu autentickým prostředím. „Festival v nové podobě navrací klášteru jeho původní poslání šířitele kultury a vzdělanosti v regionu,“ uvádí umělecká ředitelka festivalu Marika Pečená.

V ŽELIVĚ ZAZNÍ SVĚTOVÁ PREMIÉRA

Na prázdninové soboty připravují organizátoři celkem osm koncertů vynikajících souborů s českými i zahraničními sólisty. Návštěvníky určitě zaujme Schola Gregoriana Pragensis, která do Želiva přijíždí s hudbou doby Karla IV. „Milovníci barokní hudby se mohou těšit na barokní večer v Želivě, ve kterém Collegium Marianum předvede nejlepší barokní skladby, 21. července přijede vynika-

jící lotyšská houslová virtuózka Daila Darmbrauská a v jejím podání si budeme moci vyslechnout Růžencové sonáty Franze Bibera,“ vyjmenovává jen některé perličky z programu Hana Konvalinková.

Festival se opět zaměří na novodobé premiéry z premonstrátských sbírek. Letos organizátoři vybrali Requiem českého barokního skladatele Františka Ignáce Tůmy, které zazní v souvislosti s každoroční vzpomínkovou mší za kněze a řeholníky vězněné v Želivě v letech 1950-1956. Návštěvníci také uslyší světovou premiéru skladeb reflektujících na dílo J. S. Bacha od švýcarského skladatele Erika Oño v podání švýcarského souboru Ensemble Arcimbollo.

V ŽELIVĚ NAVAZUJÍ NA TRADICI DUCHOVNÍHO A KULTURNÍHO CENTRA

Želivský klášter byl založen ve 12. století. V průběhu let se stal centrem vzdělanosti a kultury. V 18. století zde byl zřízen konvikt pro studenty ze šlechtických rodin. Studenti pěstovali nejen vědu a duchovní život, ale podíleli se spolu se svými profesory také na kulturním životě, zejména v oblasti divadla a hudby.

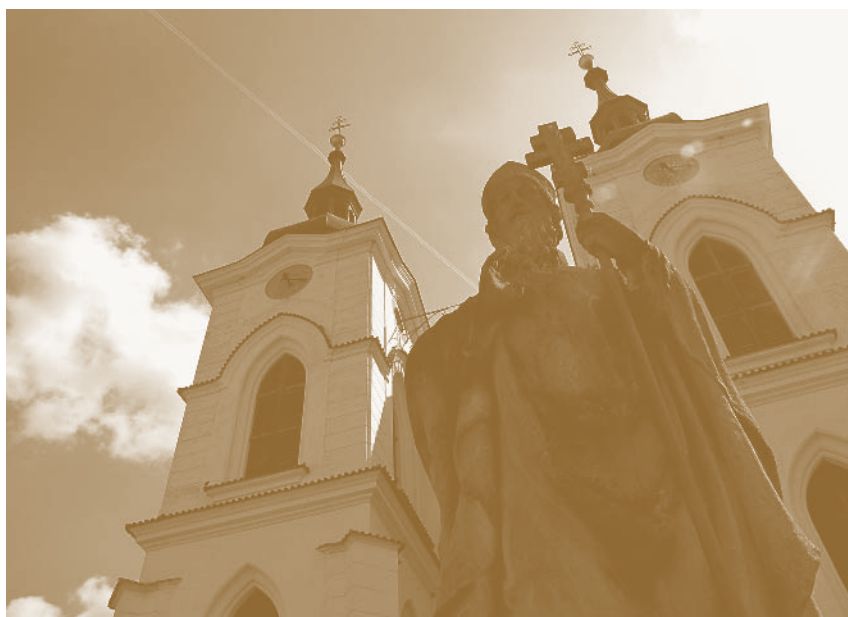
Během první republiky se klášteru ekonomicky dařilo a byl duchovním i kulturním centrem regionu. Po druhé světové válce byli premonstráti z kláštera vyhnáni a přemístěni do Broumova. V klášteře vznikl internační tábor a za jeho šestiletou existenci jím prošlo přes 400 kněží a řeholníků. V klášteře byli vězněni mimo jiné biskup Tomášek a biskup Otčenášek. Klášter se později téměř na 40 let proměnil v Psychiatrickou a protialkoholní léčebnu. Premonstráti se vrátili v roce 1993 a postupně vrátili klášteru život a jeho tradici. Želivský klášter patří také díky mistrovské přestavbě architekta Santiniho ke skvostům Vysočiny.

V současné době pořádají premonstráti víkendové cykly duchovních obnov, otevírají klášter veřejnosti, pořádají kulturní programy a nabízejí pobyty všem, kteří chtějí načerpat sílu a pokoj v dnešní uspěchané době.

Kontakt:

František Marek, výkonný ředitel,
602 542 156, e-mail: festival@zeliv.eu

Hana Konvalinková, ředitelka produkce,
604 824 626 e-mail: festival@zeliv.eu

Svatováclavský sbor v Pasekách nad Jizerou

Na svátek sv. Václava uplyne 32 let od chvíle, kdy se na kůru kostela v Pasekách nad Jizerou sešlo několik zpěváků a muzikantů, aby provedli Mši F dur Zdeňka Fibicha. Bylo to roku 1980, v době, která nebyla chrámovému zpěvu nakloněna. Ale nadšení a láska k hudbě byly silnější než strach ze špatného kádrového posudku. Odvahu nám dával nebojácný hudbymilovný, laska-

li, letní neděli o Paseckých hudebních slavnostech a první neděli adventní. Od té doby vystupuje sbor v paseckém kostele osmkrát během roku. Na hudebních slavnostech vystupuje sbor i koncertně (A. Dvořák: Stabat Mater, J. S. Bach: Magnificat). Třídenní letní Pasecké hudební slavnosti jsou vždy zakončeny slavnostní mší svatou.

O zajímavých názorech na liturgickou hudbu papežů Jana Pavla II. a Benedikta XVI. můžeme díky Psalteriu jenom číst. Realizovat je v kostele maličké farnosti, kde o běžných nedělích je maximálně 30 lidí, převážně rekreatů, kde není místní varhaník, není možné. Jsme vděční za zdařilý zpěv písní z Kancionálu bez doprovodu varhan.

vý kněz MUDr. Ladislav Kubíček, který do Pasek dojížděl z Vysokého nad Jizerou. Tak vznikl Svatojáclavský sbor v Pasekách.

Paseky nad Jizerou jsou malá horská obec s pouhými 250 obyvateli, ale s velmi bohatou hudební tradicí, kterou v 19. století založili obrozenští učitelé, kantor Josef Šimůnek a preceptor, zakladatel krkonošské houslařské školy a písmák Věnceslav Metelka (1807-1867). Za jejich života chrámová hudba doslova kvetla. Paseky se staly známými, když spisovatel Karel Václav Rais inspirovan Metelkovými zápisky napsal román Zapadlí vlastenci. Doba první světové války nedovolila pokračovat v hudební tradici, za to v letech druhé světové války a v prvních letech po ní došlo na paseckém kůru k velikému oživení. Bohužel, jen do poloviny 50. let, totalitní doba vykonala své.

Uběhlo prázdné čtvrtstoletí a objevil se Svatojáclavský sbor. Po svatojáclavské pouti s Fibichem Vánoce s Brixim, na Velikonocce Palestrina, na pouť Schubert. A tak to běželo celá osmdesátá léta. Velikonocce - pouť - Vánoce. Stále nové a náročnější mše. J. D. Zelenka, Mozart, Haydn, Beethoven, Dvořák, na slavnost 200. výročí kostela sv. Václava (1789 - 1989) Johann Sebastian Bach Mše h moll.

V 90. letech jsme rozšířili počet vystoupení v našem kostele o první postní neděli, Velký pátek, Svatojáclavskou nedě-

Během 32 let sbor uvedl 46 mší a 57 ostatních skladeb (Magnificat, Stabat Mater, pašije aj.) Se sborem zpívalo 42 profesionálních zpěváků, sbor doprovázelo 270 profesionálních hudebníků.

Sbor, jehož členy jsou zpěváci tří generací v počtu 35, se schází pravidelně v sobotu večer. Pasecké jádro sboru hned od počátku rozšířili zpěváci ze sousedních obcí, z Jablonce nad Jizerou a Vysokého nad Jizerou. Posléze i z obcí vzdálených, Semily, Smržovka, Albrechtice, Jilemnice, dokonce až z Trutnova. Přijíždějí mnohdy i za velmi špatného zimního počasí. Sbor zpívá výhradně hudbu duchovní. Bývá také často zván k účinkování na jiné kostelní kůry (Sobotka, Jablonné v Podještědí, Filipov, Jelení Hora aj.)

Svatojáclavský sbor chce jít i nadále stejnou cestou s vědomím, že figurální mše z kostelů dnes mizí. Odkrývají tak krásu nesmírného bohatství duchovní hudby a zpívají ad maiorem Dei gloriám. Při našich provedeních nezůstávají věřící pouhými posluchači, mše vždy začíná i vhodně v průběhu bohoslužby pokračuje lidovým zpěvem k příslušnému svátku. Výjimku tvoří slavnostní mše na závěr Paseckých hudebních slavností. Za významnou považujeme skutečnost, že máme od samých počátků (MUDr. P. L. Kubíček) až podnes (P. Krzysztof Mikuszewski) velké pochopení a podporu kněží.

PASECKÉ HUDEBNÍ SLAVNOSTI

Z podnětu členů Svatojáclavského sboru vznikl nápad uspořádat v letních měsících malý hudební festival, na kterém by mohli vystoupit samostatně hudebníci, kteří doprovázejí při mších pěvecký sbor. Od samého začátku činnosti sboru přijížděli do Pasek budoucí profesionální hudebníci, studenti Hudební fakulty AMU. Lákala je možnost zahrát si repertoár, který v koncertních síních nezazníval vůbec. Krásné prostředí pasecké přírody a přátelství lidí okolo paseckého kostela bylo pro studenty, později členy např. České filharmonie silným motivem. Velikého rozkvětu získal festival v roce 1990, kdy do Pasek zavítal Ivan Medek, později i s dirigenty České filharmonie Václavem Neumannem a Jiřím Bělohávkem. Festival svým rozsahem malý ale stále vyhledávanější se stal místem setkávání významných hudebníků, herců, zpěváků, filozofů a dalších. Celých 22 let je pro účinkující „honorářem“ milé setkávání a vzájemné obohacování.

Jako rezidenční orchestr vznikla v Pasekách nad Jizerou Akademie sv. Václava. V její řadách se vystřídalo mnoho hudebníků, kteří jsou členy nejlepších českých souborů a orchestrů. Akademii sv. Václava patří zpravidla páteční koncertní večer a jeho členům v různých komorních seskupeních také sobotní matiné, které bývá spojené s vernisáží výstavy obrazů, plastik, soch. Koncerty jsou provázeny mluveným slovem, kterého se ujímají zajímavé osobnosti. Slavnosti zakončuje nedělní mše svatá, pro Svatojáclavský sbor příležitost zpívat velká díla se sólisty zvukových jmen za doprovodu velkého orchestru Akademie.

Hodilo by se vzpomenout jména všech do jednoho, kteří v Pasekách účinkovali k potěšení posluchačů vždy plného kostela. Určitě bychom ale na někoho zapomněli a to by bylo nepřijemné.

V letošním roce se Pasecké hudební slavnosti uskuteční ve dnech 3. - 5. srpna. Pro posluchače připraví Akademie sv. Václava Schönbergovu Zjasněnou noc, Mozartova Divertimenta a společně se Svatojáclavským sborem a sólisty Mši F dur od Fr. X. Brixioho. Podrobný program slavností najdete na našich webových stránkách www.paseckehudebnislavnosti.cz. Všechny Vás srdečně zveme.

Josef a Jakub Waldmannovi

Obřadnost – pár vzpomínek, zkušeností a trochu zobecnění

Bylo to někdy v druhé polovině sedesátých let minulého století. Znamý, zavedený a spolehlivý varhaník v pražském staroměstském chrámu Panny Marie před Týnem Jaroslav Eliáš dostal jako čerstvě promovány lékař umístěnku kamsi mimo Prahu (tak to od padesátých do osmdesátých let bylo, umístěnka byla po promoci jak povolávací rozkaz na vojnu), stejně známý, zavedený a spolehlivý pan Korejs, který tam hrál místo něho, byl dlouhodobě nemocen, a tak jsem na večerních mších hrál já, zatímco přes den na svatbách se střídali jiní varhaníci. Jednou nikdo z nich nemohl a byl jsem tedy požádán já, což jsem s chutí přijal i jako morální důvod, abych se ulil z práce. Přišel jsem před svatbou, u mřížky už čekalo několik hostů, kteří netoužili být přítomni při civilním sňatku na úřadě (od padesátých do osmdesátých let bylo naprosto striktně vyžadovanou podmínkou pro církevní sňatek vlastnit oštemplované potvrzení sňatku tzv. civilního, takže se obvykle sfouknul civilní sňatek těsně před církevním), vstoupil jsem do sakristie, nechav za sebou jako vždy otevřené dveře do kostela, předpokládaje, že si jako vždy vezmu klíč od kůru a hned poběžím k varhanám. Kostelník pan Davídek blahé paměti mě uvítal, překvapen, že na svatbě budu tentokrát hrát já, a zeptal se: „A budete hrát fanfáry?“, a když viděl můj tázavý pohled, odkudsi vytáhl papír a podal mi ho. Byl popsán notami a nahoře byl nápis „Kráva“ a pod tím „milému panu Davidkovi věnuje Jaroslav Vodrážka“. Zaujal mě ten nadpis, začínající takovým typickým krouceným K vyučovaným kdysi v obecné škole, ale evidentně psaným lehkou rukou; to se však už ozval z úst pana Davidka zpěv: „Sláááva, sláááva, už je tady ta kráááva, sláááva, sláááva, už je tady ten vůl.“ Nápěv je přiložen,

vy a ukázat, že staří guruové českého mládí neustrnuli na staroboleslavské produkci z roku 2009. Kdo znal pana Davidka, ví, že měl silný hlas, a že byl ještě z té generace lidí, kteří uměli zpívat čistě a mohutně, i když nebyli dokonce ani amatérskými kostelními zpěváky; musím však ty čtenáře, kteří jsou např. gregoriánskou estetikou vedeni k tomu, aby poslední tón fráze zeslabili, upozornit, že pan Davídek nebyl tímto poznamenán a dynamikou zpěvu obou zemědělských termínů dal najevo, že podmět je důležitým větným členem.

Pater Zbořil, který zrovna suploval za Dr. Reinsberga, zašepstal „Pane Davídek!“, ukázal nejdřív na dveře s implicitní informací, že jsou otevřeny, pak svůj ukazováček umístil napříč ke svým rtům a pak jím ukázal na sochu sv. Jana Nepomuckého, který měl ukazováček v podobné poloze, a pan Davídek stále stejně zvucným hlasem, v němž znělo laskavé pochopení, odpověděl „Jó, už mlčím, důstojný pane“. Odešel jsem neslyšně na kůru; nerad hraji skladby složené kdoví kdy a kdoví kvůli čemu, a raději improvizuji ve shodě s tím, co se v presbytáři děje, občas jsem se podíval k oltáři, jak svatba pokračuje, a vždy, když se mi pak zrak vrátil nad manuály, kde byl jediný list papíru, zasloumalo to se mnou – ne Fuga, ne Preludium, ne Árie, ale Kráva. Jaká změna, jaký to čerstvý vítr do raně barokního kůru!

U oltáře proběhla svatba až do konce, aniž by se tam někdo při oslovení právě vznikajícího manželského páru nechal inspirovat identifikačními termíny přezývkců, jež se před tím zpěvně rozléhaly v posvátném prostoru. Nelze vyloučit, že se jimi inspiroval nějaký ženichův dobrý přítel třeba hned, když už byli venku z kostela, a to docela slyšitelně. Ale ne během vlastní svatby; že tehdy i podvědomý pocit nevhodnosti té

tří navzájem příbuzní, kteří hráli (ne při chorálu) na žestové nástroje, a za čas se další z jejich příbuzných měl v týnském chrámu ženit. Domluvili jsme se, že jakmile on a jeho nastávající vstoupí do chrámu, budou zlatě se třpyticími nástroji svých příbuzných přivítání páne Davidkovou-Vodrážkovou „krávou“. V tajnosti jsem ji pro ně rozepsal, v tajnosti byla nacvičena, přišel den svatby, na kůru jsme se už byli připraveni, jeden z těch příbuzných mezitím šel ještě do sakristie domluvit detaily, a když se vrátil, oznámil malou změnu: že abych při vstupu svateččanů hrál na varhany, zatím co fanfáry mají začít až pak – dodnes si pamatuji to upesnění v první osobě singuláru: „Pater řekl, už je tady ten vůl musí zaznít, až přijdu do kostela já“. No, pokyny jsme dodrželi a dopadlo to dobře, Dr. Reinsberg obřadnost znal a ovládal a také věděl, že ona při svatbě nejen přikryje, ale dá i prostor jejímu zpestření a snoubencům pomůže vyhradit v hlavě místo i na jiné myšlenky než na hvězdi asociace.

Jakýmsi obřadným protipólem svatbě je pohřeb. První miniinstrantské kroky se odehrály v kostele sv. Ludmily na Vinohradech v roce 1941, tj. v době, kdy kněz byl pro vinohradské občany – a to pro praktikující katolíky i pro ostatní – symbolem kulturnosti, vznešenosti, velebnosti a „Důstojnosti“ (což bylo časté oslovení se strany laiků). Občas přišel ministrovat jeden asi dvacetiletý mladík a ten jednou vyprávěl, jak začínal, to jest příhodu tak z konce dvacátých let minulého století, kdy vznešenost a důstojnost kléru byla ještě víc než později chápána jako věčná pravda. Ministrovat se chodilo i na pohřby, on na něm byl po prvé, stál vedle celebrujícího kněze, čekali, až bude na kůru přezpíván nějaký ten doják, mezitím pozůstalí vzdychali, mumlali, naříkali, plakali, brečeli a padali do mdlob, až on to nevydržel a začal také nabírat. A tehdy se důstojný pán stojící vedle v rochetě k němu naklonil a řekl mu – nikoliv tónem „předsedajícího“ shromáždění, ani tónem otcovským, ani tónem káravým nebo posměšným, ale tónem, který by bylo možno charakterizovat jako návrh kluka na skautském táboře druhému, aby se s ním ulil z poledního klidu a místo toho se šel podívat na právě objevené mraveniště: „Ty vole, neví.“ Onen starší ministrant mi říkal, že to s ním pořádně zasloumalo, ale obřadnost pohřbu vše přikryla

slova – co nota to slabika – každý snadno doplní, nechtěl jsem je na obrázku uvádět; obávám se totiž, že by jinak ti, kdo jen tak halabala Psalterium prohlížejí, buď mohli být obrázkem pohoršeni (jako kdysi jiným obrázkem a folklorní poezií), nebo naopak by je napadlo použít jeho obsah (tedy i slova) k hudebnímu doprovodu příští papežské návště-

inspirace má příčinu v obřadnosti, snad uzná každý čtenář.

A obřadnost korigovala při svatbě nejen tvůrčí aktivitu páne Davidkovu. V té době jsem dirigoval skupinku, která v karlínském kostele sv. Cyrila a Metoděje zpívala gregoriánský chorál, a tu moje vyprávění o výše popsané svatbě docela zaujalo. Mezi zpěváky byli

a pozůstali mohli dostatečně vzdychat atd. nepřerušeně i nadále, tentokrát už bez ministranta.

Že obřadnost mohla zachránit i vnější formu mešní liturgie, bylo snad možno vytušit při čtení popisu celebrantem explicitně vyjádřené záměny afrického bubnu za klepání koberců popsané roku 2010 v Psalteriu na str. 8-10 druhého čísla. Ale mohu dát k dobru ještě jinou ilustraci.

Jak už jsem se zmínil, začal jsem ministrovat v roce 1941, a to jako šestiletý. Po základním tréninku mi bylo svěřeno ministrvání „u postranního oltáře“; tehdy neexistovala koncelebrace a u těch vedlejších oltářů (byly používány dva) sloužili dva penzisté. Jeden byl bývalý profesor náboženství, monsignor, osmdesátiletý stařeček ztrácející se skoro před očima, u něhož jsem až později pochopil, jak se každý den ponořil do vize Kristova umírání na Kalvárii, a druhý byl jeho pravý opak – dva metry vysoký důstojník duchovní služby, za protektorátu v nejlepších letech penzionovaný. Pro nikoho v kostele nebyl ani „Velebný pán“ ani, „Důstojnost“ nýbrž vždy „Pan štábní“ (doplň kapitán) a malý kluk to bral jako čest, že mohl on sám jako jediný přisluhovat u oltáře vojákovi a ještě k tomu vyššímu důstojníkovi. Ale malý kluk jako já byl proti „panu štábnímu“ jak nic (oslovoval mě pucku) a – navíc – když jsem mu při obětování podával konvičky, nějak jsem nedomyslel výškové rozdíly a držel jsem je dost nízko, někde u svého pasu. A po několika ministrováních mi v sakristii přede mší (a před asi 4 lidmi) pan štábní řekl „Pucku, ty mi ty konvičky držíš jako nočník na čurání, to musíš takhle“ a zvednul mi dlaně na úroveň mé brady. Emfatické prostředky jazyka se vyvíjejí rychle, a tak musím upozornit, že to, co lze nyní vytisknout v časopise, na jehož stránkách bývají fotografie a výroky i velmi vysokých církevních představitelů, znělo před víc než půlstoletím jako výrok nehorázný, skandální a šokující normální slušnou společnost, a v tomto případě to navíc zaznělo „před dítětem“ a „na posvátném místě“. Když jsem to vykládal doma, rodiče, stejně jako babička a její sestra, které s námi bydlely, nevěděli, co na to; na jedné straně to byla „neslušná řeč“ hodná odsouzení, na druhé straně si byli vědomi, že přede mnou vždy o katolickém kléru a o chrámu sv. Ludmily mluvili jen pozitivně; poznal jsem jejich rozpaky a často jsem později příhodu jakoby jen tak připomínal, zvlášť když bylo doma dusno kvůli nějakému mému neúspěchu ve škole nebo když nějaká bába viděla, že jsem se u oltáře zasmál, a našim si postěžovala, jak ji tím pekelně překážím v cestě mezi anděly. Co však mě do dneška fascinuje, je, že si nemohu za žádnou cenu vzpomenout, že bych na tu příhodu myslel,

když jsem byl u oltáře, dokonce ani když jsem si uvědomil, že mám držet konvičky na úrovni brady.

Tenhle poznatek ukazuje, že obřadnost není jen nějaká vnější forma, divadýlko a jistění, aby se neproflákly nedostatky v organizaci shromáždění. Obřadnost jako vnější forma je alespoň v liturgii v první řadě výrazem úcty k tomu nejvyššímu a nejsvětějšímu, totiž Kristově vykupitelské oběti, až pak (i když vůbec ne zanedbatelně) vyjádřením jednoty (ale pozor: nejen té uvnitř shromáždění, ale i jednoty mezi různými shromážděními ve světě a jednoty mezi shromážděními dnes a v minulosti), pak ještě pomůckou k pochopení těch, kdo na obřad nahlíží ze zvnějšku (čili složkou komunikace těch u oltáře s těmi ostatními) a na konec zcela seriózní technikou, jak nedělat zmatky, čili spolehlivým systémem vzájemné komunikace těch u oltáře.

Klady něčeho lze pochopit ve srovnání s něčím horším. Jak je úžasná a upřímná obřadnost v liturgii, jsem mohl – v té době podvědomě – vycítit, když skončila druhá světová válka a byli jsme se školou vodeni na různé trzny – ať za oběti války, nebo náletů, nebo koncentračních táborů, nebo u příležitosti výročí vypálení Lidic, nebo při výročí smrti T. G. Masaryka – sděluji zde poznatek sice politicky nekorektní, avšak skutečný: dodnes si pamatuji jednak ono zamračené zdůrazňování vyučujících, abychom netleskali, nemluvíli, nesmáli se, nešťouchali se, nevzali sedadlem a neotáčeli se, a jednak to jakoby profesionální ale evidentně ledabylé křivení obličeje i mluvy do nakyslého výrazu při konstatování těch bolestných stránek smrti, války a věznění. Podvědomě jsem vnímal rozdíl mezi obřadností při liturgii a obřadností světskou, totiž obřadností ponurou a křečovitou. A musím se přiznat s vědomím další politické nekorektnosti, že si na tyto trzny často vzpomínám, když na televizní obrazovce sleduji ekumenická setkání a zblízka mohu pozorovat, jako by lidé, kteří si evidentně nic moc do hloubky vzájemně nesvěřují, přednášejí verše přímluv, požehnání nebo čtení s obličeji a ústy podobně laskavými jako na těch trznicích nakyslými. A když jsem u té nekorektnosti, pak doplním ještě jeden poznatek: od začátku svého ministrování jsem mohl pozorovat, že celebrant se nesnažil obřadnost realizovat a případně rozvíjet podle své okamžité nálady, ale fungoval jako poslušný a pokorný úd církve, u které si cenil zavedeného systému víc než „tvorivosti“ vlastní osoby – to, co jsem bral od dětství jako dané a neměnné, jsem si uvědomil a v duchu rozebral, až když to chybělo, konkrétně když se někteří celebranti snažili „oživit“ shromáždění tím, že část obřadnosti nahradili vlastní

nepovedenou vtipností, nebo zdánlivě originálními tanečky (typu Kolo kolo mlynský při recitaci modlitby Otče náš) nebo demonstrovanou negací obřadnosti (nejdůslednější příklad: celebrant v jednom kostele v Orléansu se stačil obléct do mešních rouch pár minut před ohlášenou hodinou začátku mše sv., a tak přišel k obětnímu stolu, sedl si na křeslo stojící vedle něho, dal nohu přes nohu a četl si noviny – čtenář si jistě umí představit ten typický posez s roztaženými rukama, držícíma rozložené dvě stránky novinového formátu, za nimiž lze tušit hlavu).

Dnes, po šedesáti letech, už mohu válečné a čerstvé poválečné pocity rozdílu mezi obřadnostmi reflektovat, jako by to byly výsledky pozorování něčeho, co existuje mimo mne, a mohu je i dát do kontextu s těmi novými. Nezávisle na liturgii platí obecný poznatek, že každé dobře organizované lidské setkání musí respektovat cosi společného pro všechny účastníky a současně by mělo nechávat volnost jednotlivcům dle jejich individuality. To platí (nebo by to mělo platit) v orchestru i ve škole, na vesnickém fotbalovém hřišti i na stadionu při zahájení olympijských her, v kině, v kavárně, na křižovatce i během liturgie v kostele. To společné úzce souvisí s obřadností a mělo by nejen sloužit zamezení chaosu v setkání (to by bylo málo), ale i podporovat to individuální (obřadnost by měla vystoupit nad sféru organizačního řemesla). Jinými slovy, ošizení toho společného může vést nejen k chaosu v setkání, ale i k vyprázdnění, vyprahlosti toho individuálního; a evidentně ošizení toho individuálního posunuje setkání lidí ke společenství nerozumných živočichů (termitů, včel,...). Určit, kde má ležet hranice mezi tím společným a individuálním, je obtížné a často vychází z dlouhodobé zkušenosti. Ideální by bylo mít co největší sepetí v tom společném a co nejvíc volnosti v tom individuálním, ale pro součet obojího existují meze, dané charakterem, obsahem a hloubkou setkání.

Pro katolickou církev, která věří, že při mešní liturgii je dána účastníkům milost reálné blízkosti u Kristovy vykupitelské oběti na Kalvárii, jsou ty meze pro zmíněný součet obrovské, nesrovnatelně větší než u jakéhokoliv jiného setkání. Hranice tedy může (a měla by) nechávat velký prostor společnému i individuálnímu; společnému nejen proto, že tak obsažná náplň setkání si zaslouží eliminaci i té nejmenší chaotičnosti, ale – jak už jsme podotkli výše – i jako stimulu toho, co je vlastní individualitě. To společné – řekněme už tomu obřadnost, i když to za chvíli zpřesníme – by tedy mělo nejen sjednocovat ale i podněcovat individuální schopnosti každého účastníka mešní liturgie k její co nejhlubší reflexi. Všestrannou nabídkou

ku mešní liturgie může sice každý jedinec stále hlouběji a hlouběji reflektovat, ale čím více to dělá, tím více zjišťuje, jak přesto zůstává blízko povrchu. Církev je tu z mnoha důvodů, ale je tu i od toho,

tivního přejímáme od těch, kdo žili před námi) a jednak jako mystické spojení s církví vítěznou, která nám pomáhá a má ve výše zmíněné reflexi mnohem méně překážek (a případně i spojení

analogie toho, co víme např. z počtů, kde lze dělit drasticky velkým číslem a přesto lze dostat dostatečně velký podíl, totiž je-li to, co dělíme (dělenec) patřičně velké: tomu dělenci zde odpovídá skutečnost mešní liturgie (nebo i ta odlišnost nabídky společného od nabídky individuálního) a tomu děliteli její propastný rozdíl od jiných setkání věřících; i tak je ten malý zlomek té mešní liturgie dost velký, i tak zbývá dost velká hloubka, aby rozdíl mezi tím, co lze nabídnout všem, a tím, k čemu se každý dopravuje sám, zůstal nedohledný, takže je třeba i ne-eucharistická shromáždění vázat takovou obřadností, která vytyčuje to společné a při tom nechává prostor pro to subjektivní.

Při posunu k té poslední zmíněné větvi, totiž k té, kde eucharistie je mimo účel a zájem setkání, se téměř spojitě dostáváme k nejnižší příčině obřadnosti – umožnit pořádek a předejít chaosu ve společenství, avšak i tam zůstává žížeň po tom, aby obřadnost vyjádřila to objektivní a společné a nechala prostor pro to subjektivní. Odtud pramení ta nechuť laiků, když jim jiný laik (nebo kněz s obzorem laika) neprofesionálně organizuje společné úkony a jako to společné nechává reflektovat ne to objektivní, ale to svoje vlastní subjektivní, o čemž si ve svém amatérismu myslí, že je to univerzální. Nechat se při tom vést křesťanskou tradicí je velmi účinná ochrana proti takovým chybám (a patrně jediná – ví někdo o účinnější?), i když ani té se nepodařilo dosáhnout absolutní jednoty, jak nás poučuje např. počet tradičních ritů, který je sice malý (buď za to Bohu chvála) ale přesto větší než jedna.

V úvodu k tomuto příspěvku jsem se snažil na vypjatých příkladech ukázat význam obřadnosti, a ten jsem se pak – už skoro bez příkladů – pokusil zobecnit i na méně vypjaté případy. Vypjatosti – ať v dobrém nebo chybném směru – se ovšem při liturgii nevyhneme a na existenci obřadnosti má vliv – vždyť liturgie je už svou podstatou vypjatá, když je to zvláštní služba církve Bohu. Když rychle odstraníme jeden typ obřadnosti, vyvine se automaticky typ jiný, a to čím dříve tím horší, protože bude ve větší či menší rychlosti zbastlený, odpovídající skutečnosti buď lidské psychiky, nebo lidského společenství, nebo Boha jakožto předmětu uctívání, nebo dvou či tří těchto aspektů. Kristus nás nikdy explicitně nevybízel k obřadnosti, stejně jako nás nevybízel např. k matematice, přesto že předpokládal na svou dobu dost významné znalosti (Mt. 18, 22). Nevybízel totiž k tomu, o čemž předpokládal, že to víme i bez něho, že je to evidentně potřebné, a to v liturgickém shromáždění pro obřadnost platí.

Evžen Kindler

Kostel sv. Ludmily na Vinohradech

aby stanovila optimálně vedenou hranici mezi tím společným a individuální reflexí. A ona to už dělá skoro dva tisíce let a má s tím zkušenosti, a když někdy ujela (obřadnost jako taková není přece věcí víry, takže i katolická církev se v ní mohla plést), vždy se vrátila k správnému postoji (který eventuálně trochu přiopravila). A tak můžeme zpřesnit charakteristiku obřadnosti, že totiž ona jednak reprezentuje to společné a jednak překlenuje odlišnost mezi tím společným a růzností existující v každém subjektu. Měla by vystihnout co nejvíce z toho společného a tomu subjektivnímu nejen nechat co nejvíc prostoru ale i nabídnout pomoc najít v tom prostoru co nejvíc.

Obě složky – společná i individuální – existují nejen v přítomnosti, ale existovaly od doby apoštolů. Nesmírná hloubka společného i subjektivního pak implikuje, že s pokorou, která nemá nic společného s nějakou dehumanizací či urážkou lidství, musíme přijmout, že komunikační rámec pro konkrétní shromáždění musí respektovat obřadnost sjednocující jak navzájem členy společenství, tak i navzájem různá společenství, a to existující dnes i v minulosti. Rozsah do minulosti je nutný jednak jako zdroj zkušenosti s obřadností samotnou (strukturu komunikačního rámce pro tak hluboký obsah lze bez zkušenosti jen uboze bastlit) i s její náplní (mnoho z toho společného i subjek-

s dušemi v očistci, kterým máme pomáhat my, ale které jsou rovněž osvobozeny od některých z tělesných bariér).

Existuje ještě druhý důvod upřímnosti, případnosti a krásy obřadnosti; je to také reflexe, avšak něčeho jiného, totiž hloubky realizace samotné svátosti. Jinými slovy, je to úžas nad tím, jak moudře, neočekávaně a při tom jednoduše umožnil Bůh lidem zdánlivě nemožné, totiž být reálně přítomen u jeho vykupitelské oběti, která se stala před dvěma tisíciletími. Zde lze jen podotknout, že v podstatě vše, co lze říct o tom, jak se zobrazí v obřadnosti kontemplace hloubky samotné Kristovy oběti, lze promítnout i do toho, jak se v obřadnosti zobrazí kontemplace hloubky způsobu jejího svátostného zpřítomnění.

Když odhlédneme od mešního obřadu, zůstávají nám ještě tři větve shromáždění věřících, a to s přítomností Nejsvětější Svátosti (požehnání, procesí atd., kdy je Nejsvětější Svátost ve vizuálním nebo symbolickém středu), bez této přítomnosti, ale s předpokladanou společnou myšlenkou na ni (např. liturgie hodin, v níž je příprava na mešní liturgii implicitně předpokládána), a zcela nezávisle na vědomém vztahu k Nejsvětější Svátosti (což může být při svatbě beze mše, pohřbu, při společné modlitbě ad hoc apod.). Ve srovnání s mešní liturgií jde o mnohem méně, avšak u prvních dvou větví platí

Doplněk k diskusi o žalmu 150

Ve čtvrtek 12. dubna 2012 uspořádala Společnost pro vědu a umění v budově Akademie věd ČR na Národní třídě v Praze „podvečer“, na němž proslovila Mgr. Dagmar Krejčí přednášku na téma: *Dějiny hudby začínají v Sumeru!* (ten vykřičník patří k oznámenému názvu tématu přednášky). Dozvěděli jsme se na ní mnoho nejen o hudbě Sumerů ale i o Sumerech samotných (např. že kromě písma vynalezli mj. i pivo), avšak referuji o ní v Psalteriu hlavně proto, že některé poznatky se mohou týkat porozumění Žalmu 150, jemuž se v tomto časopisu i mimo něj v posledních měsících poněkud podrobněji věnujeme.

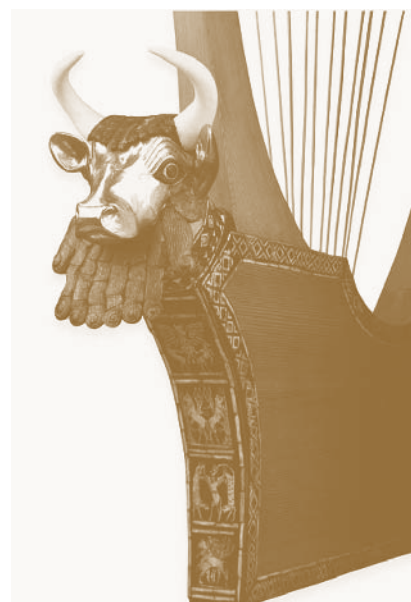
Mgr. Krejčí seznámila publikum s nálezem jednak klínopisných záznamů s obsahem možno říci hudebně-vědním (kopii jednoho záznamu na „destičce“ tvaru dalamánku nechala kolovat) a jednak několika lyr pocházejících z doby kolem r. 2500 před Kristem a důkladně popsala, co lze z nálezů v kontextu dalších informací o Sumerech usuzovat. A tak jsme se dozvěděli, že Sumerové považovali hudební nástroje za bohy a přinášeli jim jako bohům oběti, lyra konkrétně představovala boha číslo 10 (ano, Sumerové si své bohy očíslovali), jinak nazývaného Iškur, boha blesku, hromu, bouřek, deště, počasí, představovaného s býčí hlavou. Nalezené lyry měly všechny vpředu na své ozvučné skříni býčí hlavu, významně ozdobenou (v jednom případě zlatem, jindy stříbrem a jindy mědí a oči byly z modrého polodrahokamu lapis lazuli doplněného bílými částmi mušlí), a opatřenou plnousosem, a to aby bylo jasno, že nejde o nějakého kdovíjakého přežvýkavce, ale o boha Iškura.

Dále jsme se dozvěděli, že nalezené lyry byly přibližně metr vysoké a že struny na nich nemohly být příliš napnuté, takže jejich zvuk nejen nemohl být podobný zvuku dnes používaných harf, kytar, mandolín, balalajek a dalších drnkacích nástrojů ani historických louten, ale nejspíš měl jakýsi tlumený tajemný nádech – já sám jsem si udělal představu, že při jejich poslechu mohl mít člověk asi podobný dojem, jako když slyší za nějakou přepážkou slabé a hluboké tóny vibrafonu. Ten zvuk sám mohl snadno vzbudit jakýsi mimopřirozený (nadpřirozený nebo tajemně hrozivý – kdo ví) pocit, že se do našeho světa vtírá jiný, neznámý a kdovíjak příznivý či nepříznivý svět, pocit, který nám, lidem dneška a poslouchajícím dnes obvyklé hudební nástroje, hudba sotva vytvoří. Že jde o pocit, který s Bohem, ke kterému se modlíme jako k Otci, evidentně moc společného nemá, je snad čtenářům Psalteria jasné.

Když se zamyslíme podrobněji nad možnými dojmy z hudebních nástrojů, nepřipadne nám už tak absurdní, že příslušníci starých národů považovaly hudební nástroje za cosi tajemného. My dnes jsme hudebními nástroji obklopeni, někteří z nás (i čtenáři Psalteria) mohli odmalička některé slyšet i vidět, a tak asi mnozí už dávno zapomněli, že jako malí se chvíli divili, že se do něčeho foukne nebo se někde přes něco přejede nataženými žíněmi a ono to vydá docela příjemný a zajímavý zvuk. Pro ty příslušníky starých národů, kteří takové nástroje slyšeli jen občas, z dálky a v tajemném prostředí chrámů stejně tajemných bohů, mohl podobný údiv trvat i v dospělosti a stačilo aplikovat trochu jakési starověké bulvárny reklamy a pověra o božské podstatě hudebních nástrojů se ujala.

Domnívám se, že kdekoho napadne myšlenka, která sice nemá nic společného s křesťanstvím, ale týká se umění, speciálně moderních experimentálních směrů, jako je třeba kinetické umění, nebo instrumentálních skladeb, při nichž se hráči mají pohybovat po podiu. Pohanství ctilo sochy bohů jako bohy samotné, přesto že se jim židé mohli v žalmu 113 vysmívat, že „ústa mají a nemluví“. A v případě semitské harfy lze pozorovat snahu o syntézu třírozměrného barevného tvaru a zvuku, interpretovanou eventuálně jako zvukový projev toho prostorového tvaru.

Ale obraťme se k problematice liturgické hudby. Pověry se drží věky a není vyloučeno, že ta sumerská, i když více než o tisíc let starší než žalmy, totiž že hudební nástroj je víc než věcí, ba víc než člověkem, že je bohem, že to je nějaká potvora mající vůli (a to případně vůli svobodnou) a dle ní schopná zasahovat do lidských osudů, se udržela až do doby dejme tomu jeruzalémského prvního chrámu (a eventuálně do dneška, viz poznámku 2 pod čarou). Že božstvo je v pohanství ztotožněno se sochou, nás nepřekvapí, učili jsme se tomu už jako děti, že to existovalo. Avšak to, co bylo řečeno v uvedené přednášce, totiž že božstvo je ztotožněno s hudebním nástrojem, zní nám, kteří chápeme Boha jako křesťané (ale stačí chápat ho i jako třeba Aristoteles), neuvěřitelně, absurdně, nemožné, takže při interpretaci Žalmu 150 jdou naše myšlenky zcela mimo. Avšak když už to víme, můžeme – teď už ne jako absurdní, nemožnou a neuvěřitelnou, ale zcela rozumnou myšlenku – imperativ uvedeného žalmu chápat i ve smyslu „když hrajeme na daný nástroj, ať nás ani nenapadne nějaká myšlenka, že ten nástroj je něco jako Bůh, ale ať ho vždy

Sumerská harfa

chápeme ne jako osobu, ale jako neživou a nerozumnou věc sloužící k oslavě Boha od nás, rozumných bytostí“.

Vzijeme-li se tedy trochu do pocitů Sumerů ohledně hudebních nástrojů, projeví se nám Žalm 150 v novém kontextu. Tuto myšlenku můžeme poděpřit následující analogií. Nás dnes ani nenapadne, že slunce a měsíc by měly být nějaká božstva, a tak při čtení první kapitoly Geneze můžeme dumat na příklad nad tím, jak mohlo být první den stvořeno světlo, když slunce bylo stvořeno až čtvrtý den, nad tím, co ty dny vlastně byly atd. Ono sice pozorné čtení Bible vysvětlí ledacos (např. ona netvrdí, že čtvrtého dne Bůh stvořil měsíc a slunce jako nebeská tělesa, nýbrž jen jejich světlo „umístil na oblohu“, tedy už je neclonily mraky – za pozornost stojí, že latinský termín *luminare* použitý v liturgickém textu znamenal původně otvor ve střeše nebo ve zdi, kudy šlo dovnitř světlo – bývá překládán jako vikýř) a moderní fyzika také řekne mnoho, zejména k té míře času, dnům, ale – jak nám říkají ti, kdo do problematiky starozákonní doby pronikli hlouběji – důležité sdělení Geneze v době sepsání v tomto případě bylo, že slunce a měsíc nejsou nějaká božstva, jak se v pohanských náboženstvích věřilo, ale objekty stvořené Bohem. A podobné je to s hudebními nástroji: jev, že se z nich dá vyloudit tón, může být pro člověka neznalého akustiky opravdu tajemství srovnatelné s projevem slunce a měsíce, a tak se nelze divit Sumerům resp. většině pohanů, že v tomto fenoménu tušili božský projev. No a Žalm 150 podobně jako verše 14 až 17 první kapitoly Geneze původně nabádaly Izraelity, aby těmto iluzím nepodléhali, ale aby brali hudební nástroje jako pouhé věci určené k Boží oslavě.

Evžen Kindler

Jak se má zpívat

Zpěváci a účastníci různých seminářů a hudebních kursů mají nepostradatelné pomocníky: hlasové poradce, kteří doporučí pravidelného cvičení ke kultivaci. Neškodí si trochu praktických pokynů také přečíst. K tomu může posloužit drobný spisek vydaný v roce 1999 nakladatelstvím Chronos, jehož autorem je slavný operní pěvec Enrico Caruso. V několika stručných kapitolách shrnuje vlastní zkušenost a praxi: Těžký údel pěvce (Moje životospráva, Pití a kouření, Nebezpečí společenské popularity); Hlas a tvoření tónu (Každý pěvec má svou vlastní metodu, Varování, Nasazení tónu, Opření tónu); Vady, které je nutno odstranit (Mezza voce, Nesprávně vedené hlasy, „Mečení“, Cvičení se zavřenými ústy, Respektování taktu a tempa); Dobrá výslovnost je nutná (Důležitost výslovnosti, Nervozita umělce, Hlasová hygiena před zpíváním, Nebezpečí křičení, Něco o učitelích a dalších věcech)... Ze zmíněných kapitol vybíráme pár odstavců nejen pro prázdninové čtení.

MOJE ŽIVOTOSPRÁVA

Zůstal jsem stále věrný lehké „kontinentální“ snídani, kterou nemívám příliš brzy zrána. Dost vydatný „luncheon“ pak mívám ke druhé hodině. Moje domácí makarony, připravované šéfem mé kuchyně na zvláštní způsob, jsou částou složkou tohoto poledního jídla. Při přijímání šéfa mé kuchyně je rozhodující, jak rozumí přípravě makaronů...

Mám-li večer zpívat, tak po „luncheonu“ už nejím nic, nanejvýš jeden sendvič a skleničku chianti. Teprve po představení si dám „supper“ podle své chuti, ale vždy v rozumných mezích...

Mnozí by snad teď chtěli vědět, proč po tak dlouhou dobu před zpíváním nic nejím. Je to jednoduše proto, že se člověk nemůže nadechnout tak hluboko, jak by chtěl, když onen široký prostor, který bránice ke svému roztažení při nabrání dechu potřebuje, zaujímá náš „dinner“. Následkem toho trpí tón a narušuje se tím nanejvýš důležitá lehkost dechu. Kromě toho zažívá proces vyžaduje množství oné fyzické energie, která by jinak byla zcela věnována tvoření hlasu.

PITÍ A KOUŘENÍ

Mohli byste mi možná položit otázku, jestli by se měly nebo neměly požívat alkoholické nápoje a jaká praxe je podle mého názoru pěvcovu zdraví nejprospěšnější. Zde se opět návyky samozřejmě liší podle individuality pěvce. V Itálii obvykle pijeme k našim jídlům lehká domácí vína a určitě to neškodí... Jediná možná zásada je střídmost, a podle této zásady se také řídím. Neschvaluji příliš požívání lihovin, obzvláště whisky, vřdyt tím se určitě musí dráždit ony jemné nitky tkáně, které tvoří zpěvný tón, a potom „addio“, ty jasné, zářivé, vysoké „c“!

I když i já si příležitostně dopředuji nějakou tu cigaretu, všem pěvcům, obzvláště mladým, tento zvyk nedoporučuji. Kouření přece nemůže nemít neblahý vliv na jemné tkáně hrtanu, na hlasivky i plíce.

NASAZENÍ TÓNU

Všeobecně je to možné popsat jako vzájemnou polohu hrtanu a jazyka a kvalitu hlasu při zaznění tónu. Nejzávažnější chybou mnoha pěvců je, že tón nasazují buď z prsou nebo z hrdla. Ani při nejpevnějším zdraví to ten nejlepší hlas nemůže vydržet... K dosažení správného a čistého nasazení je nutno se vědomě snažit o otevření hrdla nejenom vpředu, ale také odzadu, neboť hrdlo - to jsou dvířka, kudy musí hlas ven. Nejsou-li tato dvířka dostatečně otevřena, pak každá snaha o dosažení plného kulatého tónu zůstává bezvýsledná. Hrdlo je také vstupní i výstupní branou pro dech, a je-li uzavřeno, hlas si bude hledat jiné cesty, nebo se přidušeně vrátí zpět.

Nesmí se věřit, že k otevření hrdla stačí doširoka otevřít ústa. Kdo pěveckému umění trochu rozumí, je schopen otevřít hrdlo bez ztelného otevírání úst již pouhým dýcháním.

Aby se hrdlo náležitě otevřelo, je nutno rozevřít koutky ústa a současně nechat bradu hluboko klesnout. Při vysokých tónech se ústa musí přirozeně otevřít poněkud šířeji, ale většinou mají ústa zaujímat takovou polohu jako při smíchu...

OPŘENÍ TÓNU

Po nasazení tónu se musí dbát na to, aby byl tón správně podepřen, a to se týká v první řadě umění dýchání. Nejprve by měly být dokonale naplněny plíce. Tón nasazený s plícemi naplněnými pouze napoloovic ztrácí polovinu své zvukosti a vzniká nebezpečí odchýlení od čisté intonace. Ke správnému nabrání dechu se musí ve stejném okamžiku hrud zvednout a břicho současně vtáhnout. Při postupném vypouštění dechu dochází k opačnému postupu.

... Na schopnosti umět nabrat patřičnou zásobu dechu a držet ho tak dlouho, jak je potřeba, spočívá celé umění zpěvu. Nemá-li pěvec tuto schopnost, nemůže být o pěveckém umění ani řeči. Pěvec s perfektním smyslem pro intonaci a s nejlepší snahou bude často zpívat nečistě a bude vyluzovat tóny bez jakékoliv vitality, nepříjemné na poslech, pouze pro nedostatek dechové kontroly. Naučil-li se žák jednou tomuto umění dýchání, postoupil tím o značný krok na cestě k Parnasu.

K efektivnímu procvičování hlubokého dýchání slouží výborně dýchání nosem, které přispívá k udržení nabraného dechu, aby neunikal příliš brzo. Nos také nadechnutý vzduch ohřívá, což je pro plíce mnohem příjemnější, než když je vzduch nadechován přímo ústy. Pro procvičování pomalého dýchání je třeba dbát na to, aby se plíce před novým nádechem pokud možno nejvíce vyprázdnily, neboť to dodává svěží popud k novému nádechu a zpevňuje všechny dýchací svaly. Nedbá-li se na to, je účinek stejný jako když dva lidé chtějí současně vejít a vyjít týmiž úzkými dveřmi.

NEBEZPEČÍ KŘIČENÍ

Často jsou příliš ctižádostiví studenti těmi nejhoršími nepřáteli svého vlastního hlasového vývinu. Protože mají mohutný hlas, chtějí stále ukazovat jeho sílu - přes opakované varování svých učitelů, kteří je neustále prosí, aby zpívali piano. Oni však neslyší nic, snad kromě toho hřmotu, který sami vydávají. Takoví umínenci neudělají nikdy kariéru, i kdyby měli nejkrásnější hlasy světa. Jejich učitelé by je měli nechat být a věnovat svou pozornost těm, kteří si ji zaslouhují a berou studium vážně.

NĚCO O UČITELÍCH

Obecně je možno říci, že je lepší neupínat se na jednoho učitele, protože je snadné dostat se do vyježděné koleje. Jiný učitel by mohl mít třeba zcela odlišný a názornější způsob výuky...

Enrico Caruso: Jak se má zpívat – několik praktických pokynů, Chronos, Praha 1999

Stalo se a stane

Milé čtenářky a milí čtenáři,

léto je tady, s mnohými se potkáme na již téměř vyprodaném Conviviu v srpnu ve Spišské kapitule a tam zapíjeme narozeniny, svátky a cokoliv jiného osobně. Marná sláva, tato rubrika připomíná, že léta (a s nimi moudrost, hudební vyspělost atp. ☺) přibývají, a tak je třeba slavit, dokud zdraví dovolu- je a paměť slouží.

Nicméně od slov k činům (v tomto případě opět ke slovům ☺): do příštího vydání Zpravodaje zpíváme na dálku Živijó především těm s kulatými narozeninami – Sabina Schroeter-Brauss, Jana Tábořská a Jiří Kuchválek.

Polokulatiny oslaví Radka Bubová, Markéta Gabrielová, Dagmar Jeřábková, Dagmar Štefancová a Vít Aschenbrenner. **Nekulaté narozeniny** pak oslavují sestry – kůrovky Eva Flachowsky, Draho- míra Chvátalová Matznerová, Kateřina

Maýrová, Tereza Rinešová, Hana Ryšavá (Kaslová), Kateřina Schmidtová, Pavla Semerádová, Miloslava Šmolíková, Marie Válková, Mariana Weberová a Blanka Žočkova, stejně jako kůrovci Pavel Barbořák, Tomáš Čechal, Martin Černík, Jan Maria Dobrodinský, Jiří Hrubý, Pavel Hřebec, Martin Kordas, Jan Kupka, Josef Lebeda, Josef Lecián, Pavel Mesany, Viktor Moravec, Pavel Pešta, Václav Peter, Jaromír Pospíchal, Oldřich Prachař, Karel Prokop, Radek Rejšek, Jan Staněk, Josef Stolař, Čeněk Svoboda, Zbyněk Štěpánek, Václav Uhlíř, Michal Vajda a Jiří Vosáhlo.

Kristova léta tentokrát neslaví nikdo ze členů SDH. 20. 8. bude slavit narozeniny i otec biskup Cikrle.

Z osobností ze druhého břehu života se pro život časný či věčný v následujícím období narodili: Bohuslav M. Černohorský (†1. 7. 1742), J. S. Bach (†28. 7. 1750) a stej-

ného dne r. 1741 † Antonio Vivaldi, první předseda SDH Jan Hanuš (†30. 7. 2004), Ferenc Liszt (†31. 7. 1886), Miroslav Venhoda (*4. 8. 1915), Otto A. Tichý (*14. 8. 1890), Zdeněk Lukáš (*21. 8. 1928) a můj oblíbenec Johann Michael Haydn (†10. 8. 1806).

Všem oslavencům patří naše gratulace, vděk a modlitby za jejich přínos duchovní hudbě. Děkujeme a přejeme plnost božího požehnání, k němuž patří radost a svěžest ducha.

Tentokrát posílám namísto kánonů jednu písničku, která vznikla k narozeninám, ale ne jedince, ale celého souboru: ke 30 letům existence Ztracená kape- ly, ve které hrají. Tak si ji užijte!

Pavel Jiřáček

Narozeninová

PS

1. Lé - ta se sčí - ta - jí, jak je to pro - sté,
pá - nům vlas u - bý - vá a bñ - cho ro - ste.
Dá - my, ty na tom jsou zfo - tel - ně lé - pe:
bez brý - li je - ví se v zr - ca - dle le - pé,
le - pé. Ref: Zdra - ví a šles - tí a po - že -
hná - ní, a hlav - ně lá - - ska ať byd - lí
s ná - mi. Ať jsme tu k ně - če - mu, když už jsme
ta - dy, a ať se kaž - dý den má - me víc rá - di.

2. Byli jsme mladí a byli jsme krásní,
v zrcadlo hledíme dnes trochu s bázní.
O to víc na duchu krásní jsme celí,
pokud si vzpomeneš, co říci jsme chtěli.

Ref.:

3. Když si chceme vzpomenout, čelo se osi
od té, co – no, víte – no, od sklerózy.
Díky ní bez nudy žijeme přeci,
když to, co máme znát, jsou nové věci.

Ref.:

SBOROVÁ HUDBA PŘI LITURGII V PRAŽSKÉ LORETĚ

Již druhým rokem ožívá pravidelně chrám Narození Páně v pražské Loretě sborovým zpěvem. Každou druhou sobotu v měsíci (duben – říjen včetně) přijíždí na pout' pěvecký sbor, účinkuje při bohoslužbě a po ní předvede krátký koncert. Smyslem celého projektu není pouze oživit toto jedinečné poutní místo duchovní hudbou, ale především umožnit sborům zasadit nastudovaná duchovní díla do patřičného kontextu a členům sborů dát poznat krásu, hloubku a inspirativnost liturgie. Zatím připutovaly sbory z Jablonce nad Nisou, Jirkova, Klatov, Kraslic, Netolic, Nové Paky, Prahy, Vysokého Mýta, Železného Brodu, sbory dětské, komorní i velké smíšené. Kapucíni jako poděkování zpěvákům nabízejí bezplatnou komentovanou prohlídku Lorety a možnost zvýhodněného přenocování v klášteře.

Všechny sbory, které by měly v příštích letech o pout' do Lorety zájem, získají více informací na <http://www.loreta.cz/cz/sobota.htm> nebo na adrese valasek.marek@seznam.cz.

Marek Valášek

Obřadnost a jedna vzpomínka

Po přečtení příspěvku Dr. Kindlera při přípravě tohoto čísla Psalteria jsem neodolal a jednak chci potvrdit autentičnost historky s panem Davidkem a „Krávou“, i když v mém případě se jednalo šest let před tím pouze o přezpívání Univerzitních fanfár panem Davidkem bez notového materiálu, jednak mi vyvstala nejedna vzpomínka na spolupráci s „panem šéfem“. Podělím se tedy alespoň o jednu varhanickou.

Týnské varhany šedesátých let minulého století sice stále hrály, ale jejich technický stav byl bídný, protože prakticky od války, kdy tehdejší regenschori prof. Němec přidělal pedálovou spojku, nedostalo se jim větší opravy. Zvláště klaviatura byla již značně „vymačkaná“ a mnohá obložení kláves – ať bílých ze slonové kosti, či černých ebenových – scházela. Když se mi jednou uvolnilo ebenové obložení na klávese e1, požádal jsem pana Davidka, jinak také profesí stále činného knihaře, zdali by ji nemohl přiklízit, což také slí-

bil. Jak bývalo našim zvykem, přede mší sv. jsme v sakristii očekávali příchod P. Reinsberga ze zpovědnice, což byla doba zcela neurčitá, zvláště když v pátek zpovídal u sv. Havla, takže začátek mše sv. se někdy posunul až o 20 min. Potom následoval rychlý úprk na kůr – což jsem si tehdy ještě vzhledem k mladistvému věku mohl dovolit – zapnutí motoru, zasednutí za varhany, nalistování příslušné písně (možná v ten den třeba Kindlerovy 16. Emauzské na text Dr. Myslivce ze Svatohavelského zpěvníku), narejstřikování a to už se ozývalo mohutné zazvonění páně Davidkovo na zvonek u sakristie. Hned po pár tónech se však začaly ozývat nepřijemné malé sekundy v harmonii, přičítal jsem to nejdříve špatnému usednutí ke klaviatuře, ale ani opravený „posed“, rychlé přehlídnutí vytažených rejstříků, kdy by se spíše ozývaly různé pazvuky jako následek špatně nastavené zásuvky, mi nedaly odpověď.

V předkoncilní liturgii byla první

pauza pro varhaníka až při proměňování, což byla dosti dlouhá doba nepřetržitého hraní bez možnosti zjistit příčinu těchto pazvuků. Během hry jsem tedy časem zjistil, že disonance vydávají dvě klávesy e1 a f1, kterým jsem se potom marně snažil vyhýbat (patří víceméně k nejfrekventovanějším, mimo klávesu d1, která byla u týnských varhan nejvíce „vydlabaná“ od prstů). Naštěstí se v Týnském chrámu po pozdvihování až do Agnus nehrálo, takže jsem se hned vrhl na klaviaturu, abych zjistil, že nejen utřené obložení, ale i obě klávesy byly k sobě pozitivě přiklizeny. Jak jsem ty poslední sloky dohrál, už si přesně nevzpomínám, ale následný raport o stavu varhan v sakristii P. Reinsberga velmi pobavil a mnohokrát jej potom dával „k dobru“. Pan Davidek zachoval stoický klid a druhý den již probíhal v Týnu standardně, tedy i v očekávání nás všech – tedy pana faráře, obou ministrantů (pozdější kněží P. Mixa a P. Samek) – dalších „kousků“ pana šéfa Davidka.

Jaroslav Eliáš

XXIII. FESTIVAL FORFEST CZECH REPUBLIC

– Kroměříž
– Olomouc
– Hodonín

1.6. – 1.7. 2012

Mezinárodní festival současného umění s duchovním zaměřením

pátek 8/6

Hodonínská industriální filharmonie
experimentální hudba
18.00 – sál klubu Pohoda, Hodonín

pátek 15/6

Zahajovací koncerty festivalu FORFEST
„MUSICA LITURGICA“,
koncert liturgické hudby
František Emmert, Milan Slavický, Jan Vrkoč
20.00 – Dóm sv. Václava v Olomouci

sobota 16/6

Karel DOHNAL, klarinetový recitál
Stockhausen, Wajars, Kopecný
20.00 – Nadsklepí, nový koncertní sál
v Kroměříži

neděle 17/6

Zahajovací koncerty festivalu FORFEST
„MUSICA LITURGICA“, koncert liturgické
hudby
František Emmert, Milan Slavický, Jan Vrkoč
14.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

neděle 17/6

Výstava **ARS LITURGICA, liturgická roucha**
16.00 – Arcibiskupský zámek v Kroměříži

pondělí 18/6

QUASARS ENSEMBLE (Slovensko)
Jozef Podprocký, Oliver Rappoport
20.00 – Sněmovní sál Arcibiskupského
zámku

středa 20/6

Alfred **SCHNITTKE**, autorský koncert
20.00 – Sněmovní sál Arcibiskupského
zámku

čtvrtek 21/6

Justin Krawitz, klavírní recitál
Arnold Van Wyk, Karel Husa
20.00 – Sněmovní sál Arcibiskupského
zámku

Pátek 22/6

Československé komorní duo
Ilja Zeljenka, Peter Machajdík, Max Stern
20.00 – Sněmovní sál Arcibiskupského
zámku

sobota 23/6

Jan **NOVÁK**, autorský koncert
hraje Miloslav Ištvan Quartet Brno
20.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

neděle 24/6

Roman **BERGER** (SK), **MISSA PRO NOBIS**
14.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

neděle 1/7

Závěrečný koncert festivalu FORFEST
Cracow Philharmonic String Orchestra (PL)
Krzysztof Penderecki, Massimiliano Messieri
20.00 – Sněmovní sál Arcibiskupského zámku

od neděle 24/6 do neděle 1/7

POSTFEST, mezinárodní kompoziční kurzy.
Workshopy vedou skladatelé:
Albert Breier (Německo), Jaroslav Štrastný
(CZ), Pavel Zemek (CZ), Ondřej Štochl (CZ),
Massimiliano Messieri (IT).

Vážní zájemci necht' se hlásit na adresu:
postfest@centrum.cz
nebo tel. **775 188 808**.

Kontakt: Artistic Initiative - FESTIVAL FORFEST CZECH REPUBLIC, Kojetínská 1425, 767 01 KROMĚŘÍŽ,
tel./fax: +420-573 341 316, e-mail: forfest@seznam.cz – **www.forfest.cz**